

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Disput. XIV. De causa materiali accidentium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

proprietate reali, & Physica loquamur, nullam aliam in materia inuenimus: nam si quid aliud assignari solet, vel non est proprietas, sed essentia: vt esse potentiam ad formam: vel non est proprietas positiua, sed quæ per negationem declarat eandem essentiam, vt esse ingenerabilem, & incorruptibilem, esse de se informem, & aliquo modo incognoscibilem, carere vi actiua, & similes. Vel denique solum per Metaphoram explicat eandem essentialem capacitatem materiæ, vt habere appetitum ad formam. At vero quantitas est vera & realis proprietas propriam habens entitatem (de qua infra suo loco dicemus) naturaliter ac necessario coniunctam cum entitate materiæ. Estque illi valde proportionata, nam est aptissima ad recipiendum, & patiendum, & ex se non est ordinata ad aliquid agendum. Statim vero se offerunt hoc loco quæstiones graues, scilicet an quantitas ita sit proprietas materiæ, vt sit illi coæua, & an ab illa dimanet, vel mediante forma: & an in illa immediate subiectetur, vel in toto composito; sed hæc quæstiones non sunt necessariæ ad præsentem disputationem, & in sequenti habebunt commodiorem locum.

XVI.
Dubium.

Responsio.

Solum potest in hac assertionem dubitari, si quantitas & materia sese consequuntur, quomodo, variata ratione materiæ, non variatur ratio quantitatis: diximus enim materiam incorruptibilem corporum esse distinctam à materia corruptibilem: nemo autem dicit, quantitates esse diuersarum rationum. Quod si dicatur, quantitatem consequi materiam vt sic secundum genericam rationem suam: restabit inquirendum, quæ proprietas consequatur hæc, quæ vero illam materiæ, quatenus talis est, vel quomodo ad rationem genericam materiæ sequatur specifica proprietas, & tamen ad specificas rationes materiæ nulla proprietas consequatur. Ad hoc vero dicendum est breuiter, nullum esse inconueniens, quod duæ naturæ seu materiæ specie distinctæ, quatenus inter se sunt aliquo modo similes, habeant proprietatem communem: id enim frequens est etiam in formis, & substantiis completis. Nam sicut duæ causæ specie distinctæ possunt habere effectum eiusdem rationis, quia possunt habere virtutem communem, vel formalem, vel eminentem: ita duæ materiæ possunt habere proprietatem communem propter conuenientiam in aliqua conditione naturæ, quamuis non conueniant simpliciter in tota essentia. Omnes enim materiæ habent integralium partium extensionem & compositionem, & in ea sunt omnino similes, & secundum eam rationem conueniunt illis proprietates: habent vero ulterius, quod sint potentiæ ad formam, & secundum hanc rationem differunt per diuersam habitudinem ad formam. Et secundum hanc specificam rationem, & distinctionem, verum est non habere vnā materiam aliquam peculiarem proprietatem accidentalem, distinctam à quantitate, vel à proprietatibus alterius materiæ. Neque hoc est inconueniens, quia materia, cum sit pura potentia, non indiget aliis proprietatibus vel facultatibus.

Argumentorum solutiones.

XVII.

Terza Aug.
exponitur.

Ad argumenta alterius sententiæ respondetur, Aristotelem, cum ait omnia quæ mouentur, habere materiam, loqui de motu physico in quo vna pars mobilis prius pertransit spacium, quam alia. Commentator autem & Auicenna procedunt in eo errore, quod intelligenti omnes sunt entia necessaria, & æterna. Ad Aug. In primis opus illud demirabile lib. sacre Scripturæ incerti est authoris, deinde D. Thom. q. vnica de spiritualib. creat. artic. 1. ad quartum, explicat Augustinum non loqui de materia proprie, vt est pars essentia, nec de informitate substantiali, sed de materia, vt dicit quancumque substantiam, vel subiectum accidentale in informe. Vnde per materiam informem in intellectu naturali natura nihil aliud

intelligit, quam ipsam naturam intellectualem nondum illuminatam à verbo. Vel fortasse author illius libri existimauit Angelos esse corporeos. A que hoc modo respondet Capreolus in 2. d. 3. q. 1. ad alium locum Augustini ex libris confessionum, eam expositionem esse iuxta opinionem Platonis existimantis Angelos esse corporeos: præsertim quia Augustinus non approbat, sed refert tantum illam expositionem. Damascenus aut aperte sentit Angelos esse immateriales, quamuis cōparatione Dei eos appellet crassos ac materiales, non quia materia consistit, sed quia aliquo modo sunt compositi, & potentiales. Ita fere Diuus Thomas q. 50. artic. 2. ad primum. Boetius autem in priori loco, vel existimauit Angelos esse materiales, vel loquitur late de materia & forma, prout interdum dicuntur de quacunque potentia & actu, siue sint genus & differentia, siue essentia & esse. In posteriori autem loco vel loquitur de forma pura, quæ sit purus actus, vt exponit Capreolus, vel loquitur secundum præcisionem formalem, quod forma vt forma non recipit accidentia, sed quatenus aliquid participat de conditionibus materiæ, seu de potentialitate.

Et ex his vltimis verbis fere responsum est ad rationem illius sententiæ: negatur enim esse impossibilem substantiam creatam non compositam ex vera materia. Ad primam probationem respondetur, falsum esse omnem substantiam creatam posse non esse per intrinsecam potentiam passiuam, quæ conuenit rebus ratione materiæ, subiectæ priuationi: si verò sit sermo de potentia ad non esse per solam denominationem extrinsecam à causa efficiente, illa non requirit materiam. Ad aliam probationem respondetur, eandem rem viuentem posse se ipsam mouere accidentaliter, vel in actu reducere, quia ad hoc esse potest per suam substantiam in actu eminenti seu virtuali, & in potentia formali, vt supra, confirmando veritatem, declaratum est, & tractando de causa efficiente latius dicemus.

Ad vltimam probationem iam declaratum est, vnde repugnet dari substantiam incorpoream, & puram potentiam in genere substantiæ scilicet ex eminentia illius gradus, & ordinis: & ideo non est simile de potentia ad formas accidentales, quia substantia quæ sit simpliciter in actu, potest esse in potentia ad accidentia: quæ non est potentia ad esse simpliciter, sed secundum quid. Est denique diuersa ratio formæ & materiæ, nam forma, cum sit actus, merito reperiri potest in gradu incorporeo, itemque gradus corporeus potest participare actualitatem formæ substantialis, quia non est ille ordo adeo imperfectus, quin intra illum reperiat ens simpliciter in actu per formam constitutum: è contrario vero materia propter suam imperfectionem non potest eleuari ad gradum incorporeum.

DISPUTATIO XIV.

De causa materiali accidentium.

Explicata causalitate materiali in prima radice, & causa illius generis, facile est eam applicare ad omnia subiecta, quæ huiusmodi generis causalitatis exercent circa accidentia; nam circa substantiam sola materia prima veram ac propriam causalitatem materiale habet: quia licet partes integrantes vel dispositiones, soleant ad hoc genus causæ reuocari, id solum est per quandam reductionem, non per proprietatem. Igitur de materiali causa accidentium primum videbimus an sit, & qualis, & respectu quorum accidentium. Deinde, quibus rebus conueniat.

SE-

SECTION I.

Vtrum detur vera causa materialis accidentium.

Vpliciter de accidentibus loqui possumus: vno modo in abstracto, seu de sola forma accidentali: alio modo in concreto, seu de composito ex tali forma, & subiecto. Et iuxta hanc duplicem considerationem dupliciter potest queri causa materialis accidentis: scilicet, vel componens ipsum, vel sustentans ipsum, aut vnionem ipsius.

Materialis accidentium causa datur.

I. PRIMO ergo in genere certum est, dari causam materialem accidentium. Hoc patet primo ex Aristotele 12. Metaph. tex. 13. vbi resolvens quaestionem, quam lib. 3. tex. 15. proposuerat, dicit omnium generum eadem esse principia secundum proportionem; nam (vt Commentator exponit) licet alia sit potentia ad esse substantiale, & alia ad esse accidentale, tamen proportionaliter conuenit in ratione causae materialis. Vnde haec causalitas eadem via, & proportionem demonstratur, qua causalitas materiae primae: imo tanquam nobis notior, prius cognita est, & per proportionem ad illam, vetum est in cognitionem materiae primae, vt supra vidimus. Exprimur enim in eodem subiecto mutationem fieri ab vno accidente in aliud vt a calido in frigidum: ex quo intelligimus dari subiectum, quod vtriusque accidenti subest, & illud appellamus causam materialem accidentis. Nam re vera est causa, quando quidem ab illo dependet accidens: & quatenus subiectum est, non participat aliud causalitatis genus, vt per se constat & magis patebit ex dicendis. Deinde, quia non in omnibus accidentibus sit haec transmutatio, addenda est ratio vniuersalis, quae ex natura entitatis accidentalis sumenda est: entitas enim accidentalis, in se subsistere non potest, sed indiget subiecto, in quo sustentetur: & ideo indiget causa materiali tanquam necessaria ex natura rei, vt esse possit. Quae ratio probat, non solum dari posse causam materialem accidentium, sed etiam omnia accidentia natura sua necessario postulare hanc causam, quia accidentis esse est inesse, vt postea suo loco declarabimus: in ipsa autem ratione inherendi includitur subiectum & consequenter materialis causa.

II. Ex quo colligitur differentia inter substantiam & accidens, quod substantia etiam creata, non requirit in vniuersum materialem causam, vt supra ostensum est, accidens vero omne illam requirit. Et ratio est, quia ratio substantiae aut formae creatae ex hac praefata, & communi ratione non requirit materiam, cum ex vi illarum rationum non repugnet esse rem substantentem, & simplicem, sed requiritur ex peculiari ratione talis substantiae, nimirum corporis, vel talis formae, scilicet materialis. At vero accidens ex praefata, & communi ratione accidentis postulat materialem causam, quia dicit entitatem ita diminutam, vt natura sua sit inepta ad subsistendum, ac proinde indigentem aliquo subiecto sustentante. Quo fit, vt haec causalitas materialis, etiam ad incorporalia se extendat, nam etiam spiritualia accidentia indigent materiali causa, extenso nomine materialis ultra id a quo sumptum est. Materia enim proprie, & in rigore appellata est materia corporea, & ab ea denominatio materialis sumpta est: inde tamen extenditur ad omnem causam, quae rationem causandae eandem seu proportionalem habet, etiam si secundum entitatem suam spiritualis sit, & incorporea: atque hoc modo accidentia spiritualia, licet in se sint indiuisibilia, & incapacia extensionis quantitativae, nihilominus causam materialem habent. Quin potius iuxta principia diuinæ Theologiae, etiam supernaturalem.

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

alia accidentia indigent materiali causa, nam quantumvis sint entia perfectissimi ordinis, tamen hoc ipso quod accidentia sunt, indigent subiecto, quo fulciantur. Aduertendum est tamen vltimo, in hac conclusione sermonem esse de propria entitate accidentali, nam modus accidentalis, qui ex se non habet propriam entitatem, sed intrinsecè identifi- catur alicui accidentali entitati, cuius est modus, non semper habet propriam materialem causam, sed illi sufficit ipsa entitas quam proximè modificat, siue illi coniungatur vt subiecto, siue alio modo, q in particulari declarari non potest, nisi explicando varia genera horum modorum accidentalium, quod in discursu huius materiae praestabimus. Et ideo omitto speciales difficultates, quae hic occurrebant de relatione vt relatio est, & de actione transiente vt sic, & de loco, vel aliis formis extrinsecè denominantibus. nam in propriis locis commodius tractabuntur.

Accidens in concreto componitur ex materia, non in abstracto.

Dico secundo: Entitas accidentalis in abstracto sumpta, non habet causam materialem, ex qua intrinsecè componatur, sed hoc modo datur causa materialis accidentis in concreto, seu compositi accidentalis. Hanc conclusionem, praesertim quoad priorem partem, ponunt Soncinas 12. Metaphys. quaest. 26. & lauell. quaest. 8. & significant aliquos sensisse oppositum propter Aristotelem ibi text. 26. dicentem, in omni genere dari propriam potentiam, & actum. Conclusio tamen est certissima, loquendo de propria & reali materia, quia tota entitas accidentalis est quaedam forma: non ergo indiget compositione intrinseca & reali ex propria materia, & forma. Antecedens declaratur, quia tota entitas accidentalis est in subiecto tanquam forma: vnde qui in accidente fingunt dictam compositionem ex materia, necesse est fateantur, illam partem, quam materiam appellant alterius partis formalis, respectu subiecti esse actum & formam saltem partialem. Hinc vero probatur prima consequentia, quia forma, vt forma, non postulat compositionem ex potentia & actu realiter distinctis, vt in substantiis constat, & in speciali de anima rationali superius probatum est. Neq in accidentali forma excogitari potest propria ratio, ob quam illam compositionem requirat: nam licet talis forma constet genere, & differentia, quae per modum materiae & formae Metaphysicè comparantur, tamen neque in re distinguuntur, nec per se requirunt principia seu fundamenta realiter distincta, vt in superioribus probatum est. Nec vero haec formae accidentales propter suam imperfectionem postulant illam compositionem ex potentia, & actu realiter distinctis, quia res imperfecta, si sit partialis & incompleta, aut forma alterius, potest esse realiter simplex, imo & indiuisibilis, vt punctus, nam simplicitas non semper importat, aut requirit magnam perfectionem, sed tunc solum est signum maioris perfectionis, quando cetera sunt paria: ergo nulla probabilis ratio excogitari potest ad tribuendum accidentibus hanc compositionem.

Adde praeterea, intelligi non posse qualis sit illa materia ex qua intrinsecè componatur forma accidentalis: nam vel est talis vt eadem numero successe sit sub diuersis formis accidentalibus: vel semper transmutatur seu perit cum ipsa forma. Primum dici non potest, alias non solum ex calido fieret frigidum, sed etiam ex calore frigus, & ex amore odium, & sic de aliis, quod est aperte falsum. Item, quia calor actiuus est secundum totam entitatem suam: ergo introducit in subiecto calorem secundum totam entitatem eius, quantum ad illum gradum, quem introducit: ergo expellit oppositum gradum

Bb 2 frigoris

frigoris similiter quoad totam entitatem eius: non ergo expellit tantum partem formalem à materiali, vt in hanc introducat aliam partem formalem oppositam, sed simpliciter expellit totam formam, vel totum gradum contrarium, vt suum introducat. Sicut in mutatione purè priuatiua, vt v. g. in desitione luminis, non perit pars formalis luminis, & manet potentialis, sed absolute totum lumen. Si autem transmutatio accidentis semper fit in tota entitate formæ: ergo illa materia, ex qua finguntur accidentia constare, nihil deseruit ad transmutationes accidentium, neque etiam deseruit vt informant substantiam, nam ratio materiæ ex se potius impedit informationem, quia materia vt sic non est actus actiuus, vt supra diximus. Item non deseruit ad actionem, quin potius impedire potest, ne forma secundum se totam sit actiua, nam materia secundum se non est actiua: cum ergo multæ formæ accidentales sint actiue secundum totam suam entitatem, non constant intrinsece materia & forma. Tandem si accidens ita constaret materia & forma, etiam forma ipsius accidentis constaret materia & forma. Atque ita procedetur in infinitum: si ergo in aliqua sistendum est, vt re vera est, sistamus in prima, quæ sit ipsum accidens, quod est tantum forma, cuius materia est subiectum quod informat. Prima sequela patet, quia non est maior ratio de vna forma, quam de alia, quia vtrique est entitas imperfecta, & incompleta, & forma alterius, & in vtrique concipi potest ratio generica & specifica: est ergo eadem ratio.

V. Et ex his facile patet altera pars conclusionis, quia compositum accidentale intrinsece constat ex subiecto, & accidente, & in ea compositione accidens habet rationem formæ: ergo subiectum habet rationem materialis causæ. Vnde fit, causalitatem hanc respectu compositi eadem proportionem explicandam esse in his compositis accidentalibus, quia in substantialibus illam declarauimus. Ipsum enim compositum est effectus talis causæ, cum ex illa constet, & ab illa pendeat. Ratio vero seu principium causandi est prima potentia, vel entitas, per quam subiectum recipit accidens, de qua potentia, & entitate in sequentibus sectionibus ex professo dicemus. Causalitas vero in re non est aliud, quam vnio accidentalis formæ ad subiectum, nam ea mediante fit, vt ex subiecto & accidente vnum compositum coalescat. Loquimur enim de composito, & causalitate eius in facto esse: nam de causalitate in fieri, statim dicitur. Neque oportet in subiecto accidentis fingere distinctum modum vnionis præter ipsum accidens vt vnium subiecto, quia cum accidens sit in subiecto, non sunt in ipso subiecto duæ mutationes: vna per informationem accidentis, alia per peculiarem modum vnionis identificatum ipsi subiecto, & propter alias rationes supra factas, quæ hic eandem, vel maiorem vim habent. Atque ita patet tota hæc causalitas respectu accidentalis compositi.

VI.
Occurrit
obiectioni.

Dices, Hoc compositum accidentale est vnum per accidens: ergo respectu illius non potest intercedere vera causalitas materialis. Aliàs omne compositum per accidens consurgeret ex huiusmodi causalitate, quod patet esse falsum in acervo lapidum, vt etiã in domo quatenus constat fundamento, parietibus, & tecto. Respondetur ex supra dictis de vnitate, in entibus quæ sunt vnum per accidens, esse latitudinem, & quædam habere maiorem vnitatem, quam alia. Compositum ergo ex subiecto & accidente, est vnum per accidens, quia constat ex rebus diuersorum prædicamentorum, & ex actu & potentia, non per se ordinatis, sed accidentaliter. Nihilominus tamen illa vnitas quam habet, non est tantum Metaphorica, aut apparens, sed vera & Physica, quia est per veram vnionem & realem vnus ad aliud, & ideo tale compositum vere confurgit per realem causalita-

tem componentium, tum inter se, tum respectu compositi. Aceruus autem lapidum ita est vnum per accidens, vt non habeat veram & physicam vnitatem, sed solum Metaphoricam, vel apparentem (vt sic dicam) & ideo, sicut non confurgit ex vera vnione partium componentium, ita non oportet vt vera causalitas materialis ibi intercedat, sed tantum secundum proportionem, quatenus in situ & ordine vna pars coniungitur alteri. In compositione autem artificiali solet intercedere quædam maior coniunctio & subordinatio partium: non tamen vera & Physica vnio, atque ita neque vera causalitas materialis: quod intelligitur, comparando partes integrantes artificum inter se, nam si compararetur totum artificium ad propriam formam artificialem, quæ est figura, respectu illius est magis propria causalitas materialis, quatenus figura comparatur ad suum subiectum tãquam verum accidens illi realiter vnitum.

Accidens in abstracto educitur, & sustentatur à materia.

Dico tertio: Accidens quoad suam entitatem accidentalem præcise & abstracte sumptam, habet materialem causam, non ex qua componatur, sed à qua sustentetur in suo esse: vnde illa non tantum est materialis causa accidentis quoad vnionem, sed etiã quoad entitatem eius, quam in suo genere causat, mediante vnione: neque etiam est causa solum in facto esse, sed etiam in fieri. Tota hæc assertio sequitur ex præcedentibus à sufficiente diuisione, nam ex prima assertionem constat accidentia indigere causa materiali ob diminutam entitatem quam habent: & in secunda probatum est entitatem accidentalem non indigere hac causa, vt ex ea intrinsece componatur: ergo vt ab ea sustentetur. Imo etiam qui fingunt causam materialem intrinsece componentem accidentia, non excludunt causam materialem sustentantem totum ipsum accidens compositum ex intrinseca materia, & forma: quod est nouum argumentum, falso coniungi illam intrinsecam compositionem accidentis ex materia & forma. Rursus ex eadem diminuta, & imperfecta entitate accidentis, constat pendere à sua causa materiali non solum in vnione, sed in entitate sua, quia in se subsistere nullo modo potest naturaliter. Item quia non minus pendet accidens à sua causa materiali, quam forma substantialis materialis à materia; sed hæc pendet non tantum in vnione, sed etiam in entitate: ergo. Denique hinc etiam concluditur pendere non tantum in facto esse, sed etiam in fieri, tum quia fieri est proportionatum ipsi esse, tum etiam quia actio per quam accidens naturaliter fit, est etiam quoddam accidens pendens necessario à subiecto, in quo vel ex quo fit. Est tamen hoc cum proportionem intelligendum, nã quædam accidentia sunt per propriam actionem, in qua alia vero solum per resultantiam, vel consecutionem ad effectum aliarum rerum: vnum quodque ergo accidens eo modo quo fit, pendet ab aliquo subiecto in fieri, atque ita habet materialem causam suæ effectiōis eo modo quo naturaliter fieri potest. Quid autem sit hæc causalitas, non oportet iterum declarare, nam eadem omnino est, quæ in substantiali causalitate, seruata proportionem.

Quærere vero aliquis potest, an materialis causa vniuocè dicatur de illa quæ est substantia, & de causa materialis accidentis. Et ratio eubij esse potest, quia causa materialis accidentis in se, vel est perfectior, vel est æque perfecta causa materialis substantiæ, nam vel est integra substantia, vel forma, vel ad minimum ipsa materia: ergo etiam in ratione causæ materialis est vel perfectior, vel saltem æque perfecta, quia in hac causalitate causa præbet se ipsam, & suum esse; ergo si in se est æque perfecta, etiam erit in ra-

in ratione causæ. In contrarium vero est, quia esse quod resultat ex hac causalitate, non est esse simpliciter, sed secundum quid nimirum esse accidentale. Item productio, vel generatio accidentis, solum est productio, & generatio secundum quid. Vnio item formæ accidentalis cum subiecto, est tantum secundum quid, utpote accidentalis: sed actualis causalitas materialis consistit in ipsa actuali vnione, vel vnitione, quatenus à subiecto pendet, ergo causalitas hæc respectu accidentis est tantum secundum quid. Atq; ita dicendum est, causam materiale formaliter in ratione causæ analogicè de his causis dici, & principalis de causa substantiæ, materialiter vero rem, quæ causat accidentia, posse esse vel æque, vel magis perfectam. Id vero non satis est, ut in ratione causæ sit perfectior, etiam si per se ipsam intret compositionem totius compositi accidentalis, quia non est inde ratio causæ sumenda, sed ex actuali causalitate quam exhibet, & ex formali esse, quod inde confurgit.

SECTIO II.

An substantia ut sic esse possit immediata causa materialis accidentium.

DE hac causalitate formaliter sumpta, nihil aliud nobis dicendum superest: de fundamento verò talis causalitatis, & de potentia per quam causat, nonnulla dicere necesse est. Cum enim materialis causalitas consistat in receptione, duo ex parte causæ requiruntur, scilicet res quæ recipit, & potentia per quam recipit, quæ possunt vel re, vel ratione distingui. Supponimus autem ut per se notum ex dictis, substantiam esse quasi primum fundamentum, vel primam rem quæ causat materialiter accidentia, quia totus ordo accidentium imperfectus est, & insufficiens, ut in se subsistat: & ideo primum fundamentum, in quo accidentia nitantur, non potest esse aliquid accidens, sed debet esse substantia. Inquirimus ergo per quam potentiam substantia causat materialiter accidentia, an per potentiam accidentalem realiter, aut ex natura rei distinctam ab ipsa; an vero per se ipsam, seu per potentiam ratione tantum distinctam.

Tractatur prior opinio.

II. Quidam enim auctores sentiunt nullum accidens recipi in substantia, nisi media potentia accidentali pertinente ad idem Prædicamentum. Ita sentiunt Soncinas 12. Metaph. q. 26. & lauel. qu. 3. qui dicunt esse in substantia potentiam receptiuam quantitatis, quæ reducitur ad Prædicamentum quantitatis, & aliam receptiuam qualitatis ad Prædicamentum qualitatis pertinentem, vel potius in superficie ipsa ait Soncinas, esse aliquid potentiale de genere coloris, ad recipiendum colorem, quidquid illud sit (inquit) puta Diaphaneitas, vel aliquid huiusmodi. Fundamentum eorum est dictum quoddam Aristotelis 12. Metaph. text. 26. eadem esse principia omnium generum. Quod Commentator exponit de identitate secundum Analogiam, nam quælibet res alicuius prædicamenti, habet illa tria principia, materiam, formam & priuationem, non tamen in omnibus prædicamentis sunt eadem, sed proportionalia. Hinc ergo colligunt, quod sicut in vnoquoque Prædicamento est propria forma, & propria priuatio, sic etiam sit propria potentia, constituens proximum materiale principium illius generis. Vnde recte concluditur, substantiam ut sic non posse esse principium proximum materiale alicuius accidentis.

III. Atq; hinc sumptum est illud axioma; *Potentia & actus sunt in eodem genere, quod à multis, ut primum in Franc. Suar. Metaph. Tom. I.*

Metaphysica principium, recipitur, ob dictum testimonium Aristotelis, cui addunt aliud Commentatoris 5. Phisic. comm. 9. *Potentiam ad vnumquodque Prædicamentum esse in illo genere Prædicamenti, in quo est actus*: & 1. de Anim. Comm. 6. *Potentiam & actum esse differentias, quæ contingunt omnibus Prædicamentis*, & loquitur de potentia receptiua, nam tractat de anima quatenus est actus, & de potentia quæ illi responderet. Eodem principio vtitur Diuus Thomas sæpè, signatim 1. part. quæstion. 77. articul. 1. ubi inquit: *Cum potentia & actus diuidant ens, & quodlibet genus entis, oportet, quod ad idem genus referantur potentia, & actus*: & ideo si actus non est in genere substantie, potentia quæ dicitur ad illum actum, non potest esse in genere substantie. In quibus verbis & principium illud, & conclusio intenta, & ratio conclusionis contineri videntur. Est autem ratio, quia potentia specificantur per actus: ergo potentia ad recipiendam formam accidentalem sumit speciem suam ab actu ad quem ordinatur: ergo illa potentia non potest esse substantia. Simili enim ratione probauimus supra potentiam materię non esse accidens, sed substantiam: & proportionali discursu concludi potest, potentiam ad recipiendam qualitatem esse in genere qualitatis. Ex qua ratione aliqui extendunt illud principium ad potentiam actiuam, & receptiuam: vnde generatim inferunt, potentiam ad actum accidentalem esse accidens, & referri ad idem genus.

Substantia se ipsa immediata causa materialis accidentium.

HÆc vero sententia, quantum ad rem præsentem attinet, defendi non potest, nisi fortasse in sensu verborum æquiuocatio sit. Dico ergo substantiam per se ipsam absque additione alicuius rei realiter distinctæ, vel alicuius modi ex natura rei diuersi, posse esse causam materiale immediate in se recipiendam aliquid accidens. Probatur prior pars, quia si substantia recipit quantitatem, verbi gratia, mediante aliqua re distincta, quæ sit potentia ad recipiendam quantitatem, interrogo, an illa res sit substantia, vel accidens. Substantia esse non potest, tum quia alias non esset res ultra totam substantiam rei: tum etiam, quia iam poneretur substantia per se ipsam receptiua accidentis. Si est accidens, ergo est in aliquo subiecto proximo; quæro ergo, an illud sit potentia accidentalis realiter distincta, vel ipsamet substantia: si hoc posterius dicatur, habemus intentum. Si vero dicatur prius, de illo accidente iterum redibit quæstio, & ita in infinitum procedemus, nisi in ipsa substantia tandem sistamus. Et ita est re vera necessarium, nam licet substantia possit vniri alicui accidenti, medio alio, ut postea dicemus, tamen comparando substantiam ad totam collectionem accidentium, non potest illi vniri, media aliqua re, quæ non sit aut substantia, aut accidens: ergo nec esse est, ut aliqua substantia, & aliquid accidens immediate vniantur, id est, nulla mediante re distincta ab extremis vnitis. Ratio denique à priori ex eo sumi potest, quod accidens adiicitur substantiæ creatæ ad perficiendam illam, & supplendum id, quod talis substantia per se ipsam habere non potest: ergo necesse est, ut in entitate talis substantiæ intime includatur capacitas ad recipiendam accidentia: ergo hæc capacitas substantiæ, quæ est receptiua accidentium, ut sic, non potest esse res distincta ab ipsa substantia: vnde quoad hanc partem conclusio posita euidenter videtur.

In altera vero parte, de modo ex natura rei distincto, imprimis non agimus de modo vnionis actualis, de quo supra dictum est, sed de modo (ut ita dicam) potenciali, seu de potentia aliqua ex natura rei distincta à substantia, tanquam modo, & non tantumquam

quam re omnino diuersa. Et sic applicari fere potest discursus factus: nam etiam illa potentia modaliter distincta erit verum accidens, nam si esset substantia, falso diceretur distincta ex natura rei a tota rei substantia: ergo per se ipsam inest suo modo substantia, & ab ea pendet in genere causa materialis: ergo ab illa recipitur immediate per propriam entitatem substantialem. Deinde ficta est in presenti hæc distinctio ex natura rei, seclusa distinctione reali, nam hæc capacitas recipiendi primum accidens, (vt sic dicam) ita est intima substantia creata, vt inseparabilis ab illa sit, etiam per potentiam absolutam Dei, nam hoc ipso quod substantia angeli, verbi gratia, talis est essentialiter, per se ipsam capax est intellectus potentia: & quamuis demus posse Deum separare intellectum Angeli a substantia eius, necessario intelligimus semper manere illam substantiam capax intellectus, & quantumuis nudam Deus conferuet illam substantiam, impossibile est, quin maneat capax suæ naturalis facultatis intellectus: & eodem modo intelligimus comparari substantiam compositam ex materia & forma ad quantitatem, nam per se ipsam est capax eius, nec potest hac capacitate priuari, etiam si a tali substantia separaretur omnis res, aut modus, qui ab illa separabilis est: ergo falso confingitur distinctio ex natura rei inter talem capacitatem & substantiam.

VI.
Caietanus
restringit
nostra opposi-
tum sententiam

VI.

Improbatur
Caietani li-
mitatio.

Vnde Caietanus 1. part. q. 54. artic. 3. cum ex parte adhaereat priori sententia citata, eam limitat ad ea accidentia quæ media aliqua actione & passione acquiruntur, nam ea quæ sunt congenita substantia, non indigent potentia media, sed substantia ipsa per se ipsam est capax illorum: atque hoc modo euitat processum in infinitum. Ratio autem huius distinctionis & limitationis, quæ ex eo colligitur in eadem 1. part. questio. 77. artic. 1. est, quia potentia congenita substantia est essentialiter potentia, ad hoc principaliter ordinata, vt actum recipiat: quod verò sit actus substantia, solum habet ex communi ratione accidentis, & ideo non requirit aliam potentiam qua mediante inhaereat substantia: alia verò accidentia primo ac per se sunt actus, & ideo proprias requirunt potentias, quibus mediantibus inhaereant substantia. Veruntamen ex hac doctrina in primis colligo, ex vi causalitatis materialis accidentis, vt sic per se non requiri potentiam mediam, sed substantiam per se ipsam esse sufficientem ad hanc causalitatem. Hoc patet, quia ad recipiendam illam accidentia quæ sunt essentialiter potentia receptiua, non requiritur alia potentia: quia hæc potentia non actuant substantiam, secundum aliquam specialem rationem actus, sed ob communem rationem accidentis: ergo ex vi causalitatis accidentis, vt sic non requiritur talis potentia, sed si in aliquibus requiritur, erit propter aliquas speciales rationes. Deinde falso hoc limitatur ad ea accidentia: quæ per se primo instituta sunt vt sint potentia receptiua: nam quantitas non requirit in substantia potentiam mediam, per quam recipiatur, vt probatum est, quia substantia per se ipsam est capax quantitatis, & superfluum est ac plane absurdum aliam fingere potentiam mediam, ex natura rei distinctam: & tamen quantitas non est per se primo instituta, vt potentia receptiua, vt ipsi etiam faterentur, alias quantitas essentialiter esset qualitas. Vnde quantitas per se primo instituta est ad extendendas partes penetrare. Inde vero consequenter habet, vt sit medium ad recipiendam quædam alia accidentia: ergo non solum illa accidentia, quæ sunt per se primo instituta, vt sint potentia receptiua, sed etiam alia, quæ ob quamcunque rationem habent immediatam habitudinem ad substantiam, non requirunt potentiam mediam, vt ab ea recipiantur, seu materialiter causentur.

Imo verò agdo, nullam fortasse reperiri potentiam accidentalem purè receptiuam re ipsa distinctam a substantia: vt potest breuiter inductione ostendi. Nam in substantiis corporeis inanimatis, nulla est potentia receptiua accidentium præter quantitatem, vt partim ostensum est, partim ex sequentibus magis constabit: quantitas autem, vt dixi, non est per se primo potentia receptiua, sed est forma dans substantia materiali hanc corpoream molem, & extensionem, ratione cuius apta est locum occupare. In rebus autem viuientibus vt sic, non agnoscimus potentias aliquas pure passiuas, nam omnes, quæ conueniunt viuientibus vt viuencia sunt, sunt aliquo modo actiue: quod etiam in substantiis angelicis considerare licet: ergo præcise ob recipiendam accidentia, non oportet fingere in substantia potentias distinctas, nisi aliunde necessitas oriatur.

Ex quo vterius concluditur, illam limitationem seu distinctionem de accidentibus congenitis, seu transmutabilibus non esse formalem, nec in vniuersum veram. Primum patet, quia si substantia per se ipsam potest esse capax accidentis vt sic, etiam poterit esse capax mutationis ad tale accidens, si fortasse illud separabile sit. Quod si sit inseparabile, illud est per accidens, & materiale quid respectu causalitatis substantia. Secundum patet, quia quantitas, iuxta communem sententiam, est accidens quod transmutatur, & per proprium motum acquiritur: & nihilominus non requirit in substantia potentiam ab illa distinctam. Item, præsentia localis seu vbi est modus accidentalis, qui interdum afficit immediate ipsam substantiam, vt clarius patet in substantia spirituali: & est suo modo verum in materiali, vt infra suo loco dicemus: & tamen illud accidens potest per propriam mutationem acquiri, & perdit. Item, si verum est relationem similitudinis, vel identitatis specificæ esse aliquid ex natura rei distinctum a subiecto & fundamento, tale accidens non requirit in substantia specialem potentiam, & tamen non est congenitum, sed amitti potest, vel de nouo relutare. Restat ergo vt absolute dicamus, ad causalitatem materiale substantia circa accidens, siue in ea sit per modum potentia passiuæ, aut actiue, siue per modum simplicis formæ, vel dispositionis, seu quantitatis, aut alterius modi accidentis, siue congeniti, siue aduentitij, per se, & ex vi harum generalium rationum præcise sumptarum, non esse necessariam ex parte substantia specialem potentiam ex natura rei ab illa distinctam.

Improbatur prior sententia.

Atque hinc infero, accidens non semper requirere in substantia potentiam receptiuam proprie pertinentem ad suum prædicamentum, immo raro id accidere nisi in aliquibus accidentibus propter peculiare rationes. Hoc plane inferitur ex præcedenti assertionem. Et declaratur amplius inductione, nam in substantia spirituali tantum sunt accidentia pertinentia ad intellectum & voluntatem, & quæ locum respiciunt. Loquor naturaliter, vt omittam ea quæ per diuinam gratiam seu virtutem fieri possunt. Quamquam, si aliquid donum gratie potest poni in substantia spirituali, quod non sit in intellectu, nec in voluntate, vt re vera potest, illud non supponit in substantia potentiam eiusdem generis, nam illud donum est qualitas: capacitas autem obedientialis non est qualitas, sed ipsamet substantia animæ: vt ex Theologia constat. Accidentia ergo, quæ pertinent ad motum, vel præsentiam localem, non supponunt in substantia potentiam pertinentem ad prædicamentum vbi, vel actionis, aut passionis: qualiter enim concipi, aut quo fundamento fingi potest talis potentia? cum ratio potentia, si propria sit, pertineat ad qualitatem: si vero

vero sumatur latè, fit quasi transcendens, & ratio quædam intime inclusa in variis rebus diuersorum prædicamentorum, & ita fit in proposito, nam substantia spiritualis per se ipsam est capax talis præsentia. Intellectus autem & voluntas absque ulla dubitatione non supponunt in substantia potentiam aliam de genere qualitatis, vt probatum est. Actus vero harum potentialium insunt substantiæ medijs ipsis potentijs, quamuis de modo sit controversia infra tractanda sect. 4. tamen id provenit ex propria ratione inuenta in talibus actibus, vt ibidem dicemus. Et adhuc est sub iudice lis, an tales actus sint eiusdem prædicamenti cum ipsis potentijs: aliqui enim eos collocant tantum in genere actionis. Et licet verum sit esse qualitates, & supponere potentiam quæ sit qualitas, tamen id non provenit ex illa generali ratione, sed ex peculiari causâ & natura.

De accidentibus vero substantiæ corporeæ omnes farentur inter accidentia habentia propriam entitatem re ipsa distinctam à substantia, primum accidens talis substantiæ esse quantitatem, quæ non supponit in substantia aliquam potentiam, quæ ad prædicamentum quantitatis pertineat, vt à fortiori probât omnia quæ hæcenus diximus. Ipsa verò quantitas, est medium seu potentia, per quam hæc potentia recipit qualitates corporeas, & similia accidentia: at quantitas non est potentia pertineas ad prædicamentum qualitatis, vt per se notum est. Nec vero inter superficiem, v. g. & albedinem fingi potest mediare aut intercedere potentiam aliquam de genere qualitatis, per quam superficies recipiat albedinem: quod etiam probant argumenta hæcenus facta, quia talis potentia, si in re non est distincta à superficie, non potest esse vera qualitas: fingere autem illam esse distinctam, vel vt rem, vel vt modum ex natura rei diuersum & superfluum est, ac sine fundamento, & vel procedendum erit in infinitum, vel si sistendum est in intrinseca capacitate superficie, qua per se ipsam est receptiva illius potentie, verius dicitur sistendum esse in eadem intrinseca capacitate superficie, qua per se ipsam est immediate receptiva albedinis, & tollitur de media illa inintelligibilis, & minime necessaria potentia. Si igitur constât, potentiam per quam substantia recipit a cidentis, non semper pertinere ad idem prædicamentum cum accidente recepto. Et ratio à priori est, quia ex accidente & subiecto non oportet fieri vñ per se, sed per accidens: & ideo non requiritur, quod talis potentia, & actus pertineant ad idem genus: vnde nec necesse est, vt talis potentia sit per se inituta, & ordinata ad talem actum.

Dices, his argumentis recte probari potentiam receptivam accidentis, non esse semper proprie ac directe in eo prædicamento, in quo est accidens receptum, non vero probari non collocari in illo saltem reduciue, quod solum asserunt authores prioris sententiæ; nam cum accidens dicat intrinsecum ordinè ad subiectum, quatenus est capax ipsius accidentis, necesse est, vt subiectum secundum eam capacitatem reducatur ad prædicamentum accidentis. Propter hanc euasione ininuauimus superius, posse in hac quaestione esse æquiuocationem in verbis, nã si solum sit sensus, substantiam vel quantitatem conceptam à nobis sub formalitate capacitatis talis accidentis reduci quodammodo ad prædicamentum illius accidentis tanquam quoddam additum, per quod definitur tale accidens, sic controuersia est de modo loquendi aut concipiendi nostro: nam secundum rem nulla vera potentia addit media inter substantiam & quantitatem, vel inter quantitatem & qualitatem, sed solum quædam denominatio, vel conceptio respectiva. Nos autem loquimur de reali & vera potentia, de qua loquitur D. Thom. cum ait, potentiam & actum reuocari ad idem genus: alias

non bene inde concluderet, potentias animæ esse res distinctas ab anima, quod illis locis intendit: & eodem sensu loquitur Caietanus, qui propterea adhibuit limitationes, & distinctiones supra citatas. Commentator item in eodem sensu loqui videtur cum dicit, potentiam & actum esse differentias oppositas diuidentes singula prædicamenta.

Declaratur axioma: *Actus & potentia sunt in eodem genere.*

Quomodo ergo intelligendum est illud Axioma: *Actus & potentia sunt in eodem genere?* reiciendumne omnino est, ne sententiæ à nobis posita, & resolutioni data obstat videatur? Respondetur in primis, axioma illud non recte fundari in Aristotele 12. Metaph. nam ibi solum asserit res omnium prædicamentorum habere eadem principia secundum proportionem seu Analogiam, nunquam vero ait omnia illa principia in eodem prædicamento collocari, imo ponens exempla ait, in coloribus album esse principium vt formam, nigrum vt priuationem, superficiem vt materiam: & in illuminatione lumen esse formam, tenebras priuationem, aerem subiectum: & in sanatione sanitatem esse formam, morbum priuationem, corpus materiam, in quibus exemplis nunquam assignat potentiam, quæ debeat esse eiusdem prædicamenti cum forma: non ergo dixit Aristoteles materiam & formam pertinere semper ad idem genus, quamuis dixerit res omnium generum posse habere aliquo modo principium formale & materiale. Vnde ibidem ait, res omnium generum habere causam efficientem seu mouentem, non tamen dicit aut sentit, illam causam pertinere ad idem genus cum re effecta. Neque obstat Soncinatis replica, quod causa efficiens est extrinseca, & ideo non oportet esse eiusdem generis: materiale autem principium est intrinsecum, quod debet esse eiusdem generis. Respondeo enim materiale principium accidentis, si ad totum compositum comparatur, esse intrinsecum illi, non tamen esse illud compositum vt sic propriè in vno genere, cum sit vñ per accidens, & constet ex rebus diuersorum generum: si vero comparatur ad formam accidentalem, non esse principium intrinsecum eius, id est, illam intrinsece componens, sed solum per modum additi, seu subiecti, cui forma accidentalis vñitur. Hoc autem principium non est necessarium eiusdem generis cum forma, in accidentali compositione.

Hinc Scotus in 2. distinct. 16. q. 1. respondet, axioma illud intellectum de potentia receptiva, & actu eius, esse falsum, & asserit contra illud instantias à nobis ininuatas de substantia & accidente, de superficie & colore, &c. Et similiter docet, esse falsum intellectum de potentia actiua & actu eius, nam etiam habet claras instantias, præsertim in potentijs, quæ agunt actione transiente, siue comparentur ad actionem, vt actio est, quia manifestè pertinet ad diuersa prædicamenta: siue ad rem seu formam factam, nam potentia secundum locum mota est qualitas: efficit autem vbi, seu præsentiam localem, & potentia augmentatiua est qualitas, agit autem quantitatem aut substantiam. Dicit ergo axioma illud esse intelligendum de potentia obiectiua. Quam interpretationem multi reiciunt inuoluendo acriter hanc potentiam obiectiuam. Sed quoad hoc existimo de nomine, & æquiuoce hoc cum Scoto disputare: nam ille non intelligit per potentiam obiectiuam aliquam veram rem, quæ sit actu in rerum natura, quo sensu sola potentia actiua vel passiua est potentia realis, vñ infra dicam latius, tractando de essentia creaturæ, & declarando speciem qualitatis quæ est potentia: sed per potentiam obiectiuam intelligit Scotus, rem in statu pot-

XII.
Quæstio
Scotus expli-
cet dictum
promissum
tum.

Quid obiectiua potentia
ita apud Scotum.

Eb 4 libili

sibili antequam actu sit, quomodo dicimus rem esse in potentia antequam sit: & quia res, ut est possibilis, est obiectum potentiae actus, ideo dicitur ab Scotto esse in potentia obiectiva. Atque ita dicit hanc potentiam & actum esse eiusdem generis, quia res possibilis, & res in actu eiusdem generis sunt; imò dicere etiam posset, esse eandem rem negativè (ut aiunt) quia non sunt duae res, sed eadem, in diversis statibus concepta. Quocirca res quam Scotus in ea interpretatione intendit, vera est, non tamen recte accommodatur illa interpretatione authoribus qui ante Scotum illud axioma docuerunt: Aristoteles enim ut ex dictis patet, nunquam in eo sensu locutus est, nec Averroes, qui loco citato ait potentiam & actum esse differentias oppositas, & cum 9. Metaphysica in principio varias numeret potentiae acceptationes, nunquam fecit mentionem illius potentiae obiectivae.

XIII.

Dicendum ergo est, axioma illud communiter intelligi de propria potentia receptiva, vel activa. Ut autem verum sit, intelligendum in primis est de potentia per se primo instituta & ordinata ad talem actum: non vero de potentia vel capacitate intrinsece inclusa & quasi concomitante aliquam entitatem absolutam. Declaratur hoc, nam duobus modis intelligi potest, quod aliqua virtus tam activa, quam receptiva, comparatur ad actum. Vno modo, quia ex primaria ratione & essentia sua ordinata est ad talem actum: sic materia est potentia ad formam, ut supra declaratum est, sic gravitas est virtus activa ad efficiendum motum deorsum, vel permanentiam in ipso loco deorsum: sic denique intellectus est virtus activa, & receptiva intellectus. Huiusmodi erga potentia dicitur per se primo instituta propter actum, & ideo ab illo sumit speciem: & de illa ad summum potest axioma illud verificari modo statim declarando. Alio vero modo potest aliqua entitas habere vim vel capacitatem ad aliquam actionem vel actum, non quia propter illum primario sit instituta, sed quia vel ob eminentiam naturae suae, vel ob naturalem conditionem, aut modum essendi quem habet, quali concomitanter, vel potius connaturaliter habet per se ipsam talem vim, vel aptitudinem. Sic Deus habet omnipotentiam agendi: sic etiam creatura intellectualis habet & capacitatem, & vim activam obedientiam supernaturalium actuum vel donorum: sic denique substantia materialis est capax quantitatis: & quantitas ipsa est capax qualitatum. Et in hoc posteriori genere potentiae vel capacitatis non est necesse potentiam seu capacitatem & actum esse in eodem genere: quia cum talis potentia non sit ordinata per se primo ad actum, nec sumat ab illo speciem suam, nec componat cum ipso actu vnum per se, non est cur talis potentia & actus in eodem genere collocanda sint. Nec D. Thom. unquam de hoc posteriori genere potentiae, sed de priori locutus est: & de eodem exponendus est Averroes, si eius dicta defendere necesse sit: Nec ratio in contrarium facta plus probat: unde per haec sufficienter responsum est fundamentis contrariae sententiae.

XIII.

Ut vero principium illud exacte maneat declaratum, addere oportet duobus modis intelligi posse, potentiam prioris ordinis & actum esse eiusdem generis. Primum, ut genus late sumatur pro generalibus rationibus substantiae, & accidentis, ita ut potentia per se ordinata ad actum substantialem, sit substantialis, ad accidentalem accidentalis: non vero quod in rigore necesse sit potentiam & actum esse eiusdem praedicamenti accidentis, quamvis in substantia id verum sit, eo quod substantiae tantum est vnum praedicamentum. Et haec expositio multis placet, quia evitat difficultates. Alij vero etiam in accidentibus volunt potentiam huiusmodi, & actum eius ad idem praedicamentum in rigore pertinere, quia

alias non est in rigore verum, potentiam & actum esse eiusdem generis. Sed hoc in universum defendere difficile est, praesertim in potentiis actibus. Quapropter probabiliter dici potest potentiam passivam accidentalem (nam de substantiali iam satis dictum est) quando ex primaria institutione visus essentiae ordinata est ad actum, sub eodem genere & praedicamento cum suo actu contineri. Et de hac potentia videtur loqui Divus Thomas, & Commentator citatis locis: sub potentiis autem passivis potentias animae comprehendimus, quae licet actus etiam sint, simul tamen sunt passivae, & in passione ac receptione seu informatione habent consummatam perfectionem suam. Hoc autem modo explicata haec assertio probari potest inductione in omnibus his potentiis, nam habitus, & actus earum in eodem genere in rigore collocantur: licet enim actio ut actio pertineat ad praedicamentum actionis, tamen ut actus vitalis habens esse consummatum & perfectum in suo genere, collocatur in praedicamento qualitatis: quando autem potentia comparatur ad actum, & ad idem genus pertinere dicitur, non est comparanda ad actum in fieri, sed ad actum perfectum & consummatum: ad illum enim per se primo ordinatur, & ab illa speciem recipit. Et ita nullum invenio exemplum, in quo hac regula deficiat. Ratio autem reddi potest, quia quando potentia receptiva per se est ordinata ad actum, & comparatur ad illum ut imperfectum ad perfectum in suo genere, & quodammodo per se vnum videtur in illo ordine constitui cum suo actu, ut potentia intellectiva cum actu intelligendi per se coniungitur, & sic de aliis: & ideo oportet ut talis potentia & actus sub eodem genere collocentur, ut ita etiam inter se maiorem proportionem servent.

At vero in Potentiis actibus, etiam si sint per se primo ordinatae ad agendum, non videtur necessarium quod potentia & actus sub eodem genere in rigore contineantur. Nam si per actum huius potentiae intelligamus actionem ut actio est, constat potentiam & actionem ad diversa praedicamenta pertinere. Neque vilius momenti est quod quidam aunt, potentiam & actionem, directe quidem & per se, ad diversa praedicamenta pertinere, tamen per reductionem, & potentiam collocari in genere actionis, & actionem in genere potentiae: quia habent inter se mutua habitudinem transcendentalem: terminus autem habitudinis reducitur ad praedicamentum relati. Hoc (inquam) nil refert, quia haec reductio solum est secundum extrinsecam denominationem, quam includit terminus ut terminus est: nos autem loquimur de collocazione sub vno genere secundum propriam naturam & essentiam eius. Hoc enim sensu necesse est loquantur auctores, cum dicunt potentiam & actum esse sub eodem genere: alias non recte inde concluderent materiam, v. g. esse intrinsece substantiam, quia est potentia ad substantiam: & intellectum esse qualitatem, quia est potentia ad actum accidentalem & vitalem, &c. Potentia ergo activa comparata ad actionem suam, ut actio est: non constituitur sub eodem genere, si autem per actum huius potentiae intelligamus terminum formalem actionis eius, non est necesse collocari in eodem praedicamento, ut probat exemplum supra adductum de gravitate, quod in universum adduci potest de potentia secundum locum motiva, siue sit progressiva, siue attractiva, siue expuliva, aut impulsiva, vel impulsus ipse, quem multi existimant esse qualitatem, & tamen non ordinatur ad faciendam qualitatem, sed motum, vel vbi. Et ratio reddi potest, quia potentia activa ut sic non ordinatur ad actum, ut imperfectum ad perfectum, neque ut cum illo componat aliquid per se vnum, sed ut causa extrinseca ad effectum fieri aut potest, ut causa activa non sit eiusdem rationis aut generis cum effectu, sed

sed eminentioris: & ideo non est necesse ut in eodem predicamento cum suo actu colloquetur. Quamquam necessarium videatur, si actus maxime proprius talis potentiae sit accidentaliter, etiam potentiam ipsam esse accidentalem, quia substantia ut sic non ordinatur per se primo ad accidentalem actum: erit ergo talis potentia accidens, quamvis sub nobiliori genere accidentis colloquetur.

XVI. Dices, interdum potentiam accidentalem ordinari per se primo ad producendam substantiam, ut potentia nutritiva & generativa. Respondeo primo nonndum esse exploratum, neque a nobis tractatum, quomodo accidentia attingant productionem substantiae: nam si solum attingunt disponendo materiam, cessat difficultas: si vero immediate etiam efficiunt, & introducunt formam substantialem, dicendum est non attingere substantiam nisi instrumentaliter. Non attingunt autem instrumentalem actionem nisi praevia alia actione connaturali, & maxime propria, quae semper est accidentalis, & respectu illius verificandum est talem potentiam & actum esse eiusdem generis, nam altera actio instrumentalis, licet fortasse sit à natura principaliter inuenta, respectu tamen talis potentiae non est ita propria & accommodata ut ei committatur natura talis potentiae seu qualitatatis. Imo hinc obiter colligere licet extra potentias loco motivas omnem aliam potentiam per se primo ordinatam ad agendum, collocari in eodem predicamento cum suo actu proprio seu termino actionis suae: nam talis potentia semper est qualitas, nihilque efficit nisi praevia aliqua propria actione tendente ad qualitatem, nam, ut dixi, licet efficiat instrumentaliter substantiam, vel etiam quantitatem, semper id efficit praevia aliqua actione propria tendente ad qualitatem: ad aliam autem predicamentum praeter ubi, non est per se actio, sed semper resultat ex termino alterius actionis. Atque ita sit ut omnis potentia activa accidentalis praeter motuam ordinetur ad qualitatem aliquam efficiendam, per actionem maxime propriam, licet fortasse mediantem illa possit ad res aliorum predicamentorum ordinari saltem ut instrumentum. Atque haec dicta sunt in explicationem illius axiomatis, Potentia & actus sunt sub eodem genere.

SECTIO III.

Quamam substantia possit esse causa materialis accidentium.

I. **Q**UOD dictum sit primariam causam materialem accidentis esse substantiam, ad perfectam huius causae expositionem, necessarium est declarare, quoniam substantia possit hanc causalitatem exercere. Suppono autem hic non esse quaestionem de substantia increata, quam constat non esse capacem accidentis, & discurrendum breviter erit per omnes creatas. Inter quas quaedam sunt simplices, aliae compositae: de quibus, & de partibus componentibus ipsis, esse potest controversia. Ut ergo quae dubitationem habent tractemus, ea quae certa sunt breviter praemittamus.

II. Primo ergo certum est, substantias simplices per se subsistentes esse sufficientes ad recipienda seu materialiter causanda accidentia sibi proportionata. Hoc constat in omnibus substantiis spiritualibus creatis: de his enim est sermo. Omnis enim substantia creata, quia potentialis est, & imperfecta, capax est accidentium, & ad ea sustentanda sufficit ei, habere per se subsistentem, si aliqui sit capacitas. Cum autem dicimus has substantias esse per se sufficientes ad hoc, non excludimus, quin possint causare materialiter unum accidens mediante alio, ut sequente sectione dicemus, sed respectu collectionis omnium suorum

accidentium dicimus per se sufficere, & non indigere alio adminiculo praeter suam substantiam, & subsistentiam propriam.

III. Hinc secundo est etiam certum formam subsistentem, etiam si sit incompleta substantia, & actus corporis, esse sufficientem causam materialem aliquorum accidentium, quae illi proportionata sunt. Hoc constat in anima rationali non solum à corpore separata, sed etiam coniuncta: & ratio est eadem fere quae de substantiis angelicis. Nam quod substantia animae incompleta sit, non impedit quo minus sustentare possit aliqua accidentia, cum per se esse possit, & à subiecto ipso non pendeat: Ex quo à contrario sumpto argumento constat, & est etiam certum, formas substantiales quae naturaliter subsistere non possunt, ineptas esse ad causanda materialiter accidentia per se solas: quia quod in se non subsistit, non potest aliud sustentare: formae autem hae non sunt capaces propriae subsistentiae, etiam partialis, ut postea dicemus. An vero simul cum materia subsistent accidentibus, paulo post videbimus. Solum posset quis dubitare de nonnullis relationibus, verbigratia, unionis, aut similitudinis, &c. quae videntur subiectari in his formis. Veruntamen probabilius est has relationes non addere rem distinctam à substantia, vel modis substantialibus formae. Item probabile est entitatem talis formae, ut sustentatam suo modo in materia, esse capacem alicuius formae aut modi accidentalis, eo modo quo de ipsis accidentibus in sequenti explicabimus.

IV. Hinc etiam obiter constat, quid dicendum sit de partibus integralibus substantiae: non est enim dubium, quin eo modo quo sunt & subsistunt, possint materialiter concurrere ad esse accidentium; nam possunt illa in se recipere & sustentare, ut inductione constat. Et quidem si partes istae sint actu diuise à toto, & solum dicantur partes propter habitudinem ad illud, constat in re esse veras substantias subsistentes, ideoque posse accidentia sustentare, ut de sanguine ferre omnes censent. Si vero sint proprie continuata alijs partibus, proprie non dicuntur subsistere in se, sed in toto: & hac ratione ab accidentibus quae in eis insunt, solet interdum denominari totum, ut homo dicitur crispus, nihilominus tamen tota causalitas materialis quae ibi interuenit, exercetur per eam partem in qua accidens inhæret: & eadem durabit, si talis pars secundum totam suam substantiam separata conferuetur.

Quantitas an insit materia.

V. **S**OLUM ergo superest quaestio de materia prima, & de integra substantia composita ex materia & forma: nam de materia quaestio est, an per se ipsam possit materialiter & immediate causare aliquam formam accidentalem: & quae fere coincidit cum communi quaestione, an & quomodo possit materia esse subiectum accidentium. Quae ut brevius & distinctius tractetur, tota est reuocanda ad quantitatem, nam nunc non agimus de relationibus vel modis accidentalibus, de quibus postea obiter dicemus, quia nihil ferre habent dubitationis, sed agimus de proprijs formis accidentalibus realiter distinctis à substantia: inter quas primum locum obtinet quantitas, & aliae insunt mediante illa, ut dicemus sect. sequenti. Vnde in quo subiecto fuerit quantitas, erunt reliquae corporae qualitates.

Sententia negans quantitatem inesse materie.

VI. **S**UNT ergo in hac re duae oppositae sententiae valde communes. Prima est dicentium, materiam per se non habere entitatem sufficientem ad causandum materialiter aliquod accidens, sed indigere prius conjunctione ad formam substantialem, ut ex utraque resultet

III.
Substantia
liu forma
subsistens
sufficiens
materia accidentium.

IV.
Partes integrales, accidentium
sufficientia
receptivum.

*Hieronymus
quodlib. 2.
4. 10. laque.
8. Metaph.*

*Testimonia
Aristotelis
pro relecta
sententia.*

VII.

resultet compositum, quod possit accidentia recipere. Hæc est opinio D. Thom. 1. p. quæst. 76. art. 6. & q. vnic. de spiritualib. creatur. art. 3. ad 18. & Alberti in summa de homine, 2. p. quæst. an nutritio fiat ex simili, art. 1. Durand. 1. distinct. 8. 2. p. quæst. 4. Capreol. in 2. distinct. 13. quæst. 1. conclus. 2. & 3. & distinct. 18. q. 1. conclus. 6. Caiet. de ente & essent. cap. 7. q. 16. Soncin. 8. Metaph. q. 7. & 15. 17. & 18. Ferr. 4. contra Gentes cap. 81. q. 2. & 3. Soto 1. Physic. q. 7. Astudill 1. de generat. Tribuiturque Aristoteli, quia 1. de generat. text. 23. dixit, generationem fieri ex materia, nullo sensibili manente: ex quo loco, & ex his, quæ Aristoteles subdit text. 24. sumunt omnes huius sententiaæ authores, in transmutatione substantiali nullum accidens manere in materia prima. Quod si ita sit, ob id utique euenit quod materia non sufficiat sustentare accidentia, sed solum compositum: & ideo perunt corrupto composito: quod nulla ratione fieri posset, si materia primæ inhaerent. Secundo hoc confirmat, quod Arist. 1. Physic. text. 81. & 82. ait, materiam primam respicere per se primo substantialem formam. Tertio, lib. 5. text. 8. & lib. 1. de generat. text. 24. differentiam constituit inter generationem, & alterationem, vel augmentationem, quod subiectum generationis est sola materia, quæ dicit esse materiam simpliciter, alterationis vero, & augmentationis subiectum dicit esse substantiam integram, quam vocat materiam secundum quid. Quarto. 7. Metaph. text. 8. ait materiam non esse quid, neque quantum, neque quale, neque aliquid huiusmodi. Quinto 7. Metaph. text. 4. & 12. Metaph. text. 43. ait substantiam esse priorem naturæ accidenti. Sexto in Prædicam. c. de substantia, dicit, destructis primis substantijs, impossibile esse aliquid remanere: primæ autem substantiæ sunt substantiæ integræ simplices, aut compositæ.

Rationes pro hac sententia adducuntur plures. Prima, quia materia est pura potentia, ita ut neque esse habeat, nisi illud mendicet à forma: ergo ex se est impotens ad sustentandam accidentia, nisi prius, saltem natura coniungatur formæ, & ab illa esse recipiat. Probatur consequentia, tum quia esse secundum quid, quod dat accidens, supponit esse simpliciter, tum etiam, quia nihil potest aliud sustentare, nisi prius in se subsistat: nihil autem subsistit in se, nisi quod habet esse actuale, & simpliciter. Secunda ratio, quæ D. Thom. vititur, quia materia est potentia ad omnes actus ordine quodam: ergo respicit substantialem formam, ut primum actum suum, ad quem per se primo ordinatur: accidentia vero ut actus secundarios consequentes primum. Probatur antecedens, quia non potest materia æque primo respicere actus adeo diuersos: alias diuersas etiam species ab eis sumeret, essetque simul potentia substantialis, & accidentalis. Consequentia autem probatur, tum quia potentia substantialis primario debet respicere substantialem actum, cum ad illum per se primo ordinetur, & ab illo speciem sumat: ergo illum etiam debet prius recipere: tum etiam, quia forma accidentalis comparatur ad substantialem, ut actus secundus ad primum: actus autem secundus semper supponit primum.

VIII.

Tertia ratio est, nam si quod accidens esset in materia prima, maxime quantitas: sed hæc non: ergo. Maior recepta est ab omnibus, & constat ex dictis in principio. Minor probatur, quia quantitas est proprietas substantiæ corporeæ necessario concomitans illam: non potest autem esse proprietas consequens materiam ut sic, sed formam: ergo non potest recipi in materia secundum se, sed ut informata forma, seu in composito. Probatur Minor, quia proprietas manat actuè ab essentia, cuius est proprietas: non potest autem quantitas manare ab essentia materiæ ut sic: quia hæc dimanatio est aliqua efficientia: materia autem secundum se, nullam efficientiam habet, ut constat ex Aristotele 1. de Gener.

text. 55. & libro secundo, text. 53. non ergo manat quantitas à materia, sed à substantia corporea, ratione formæ substantialis, ut est forma corporeitatis. Quod habet etiam optimam proportionem, tum quia forma accidentalis, cum sit actus informans, esse debet participatio formæ substantialis, potius quæ materiæ: tum etiam, quia forma substantialis, ut est forma corporeitatis, nullam aliam proprietatem habet, quæ ad illam consequatur, præter quantitatem. Et confirmatur, quia si quantitas prius materiæ inesset, quam substantialis forma, reciperetur forma substantialis in materia, media quantitate: propterea enim qualitates corporeæ insunt substantiæ, media quantitate, quia supponunt illam in substantia. Consequens autem est falsum, tum quia aliàs intimior, magisque proprius actus materiæ esset quantitas, quam forma substantialis. Tum etiam, quia non posset fieri vnum per se ex materia & forma substantiali: vniretur enim medio accidente: unde potius ex materia & quantitate deberet fieri per se vnum: nam potentia potius facit vnum per se cum suo primo & immediato actu, quam cum secundario, quem mediate recipit: nec potest intelligi, quod compositio entis per se fundetur in ente per accidens. Tum denique, quia aliàs non solum materia, sed etiam quantitas esset principium materiale generationis substantialis. Secundo confirmatur eadem ratio, quia si quantitas esset in sola materia, esset ingenerabilis & incorruptibilis, sicut ipsa est, quod repugnat Aristoteli ponenti motum per se ad quantitatem. Sequela vero patet, quia non posset quantitas corrumpi ad corruptionem subiecti, quia materia est incorruptibilis: neque etiam posset corrumpi à contrario, quia illud vere non habet, ut constat ex Aristotele in Prædicamentis, neque etiam pendet ab alia causa, per cuius absentiam possit naturaliter definire esse: ergo nullo modo posset quantitas corrumpi, & consequenter neque generari.

Quarta ratio sit, quia non repugnat quantitatem & accidentia omnia corporalia recipi in toto composito, mediante forma: & hoc est magis consentaneum naturis rerum: ergo. Maior declaratur, quia non repugnat vnum accidens recipi in substantia mediante alio, ut constat de qualitate corporea, & de quantitate, & inter qualitates ipsas reperitur interdum hic ordo, ut patebit scilicet sequenti: ergo multo magis reperiri potest inter substantialem actum, & accidentalem. Minor vero probatur, quia potentia ad recipiendum accidens est tantum secundum quid: potentia autem materiæ ad recipiendam formam substantialem est potentia simpliciter: ergo est maxime consentaneum naturis rerum, ut hæc potentia materiæ prius reducatur in actum simpliciter, qui solum relinquat potentiam secundum quid: & illo mediante recipiat accidentia, quibus compositum auctetur quoad potentiam secundum quid, quæ in illo manet. Sic ergo videtur sufficienter probari, solam materiam non posse esse causam materialem aliquius entitatis accidentalis.

Sententia affirmans, quantitatem inesse materiæ.

Secunda sententia est, materiam primam ex vi sui entitatis esse sufficientem causam materialem formarum accidentalium sibi proportionatarum: primo quidem & immediate quantitatis, & ea mediante, exterarum. Hanc sententiam docuit Averroes in libro, de substantia orbis, & 1. Physicor. comment. 63. & in epitome Metaph. tract. 2. cap. ultimo, qui dicit esse in materia dimensiones interminatas illi coæuas, & in re ipsa ingenerabiles & incorruptibiles, solumque accidentaliter mutabiles. Per dimensiones autem interminatas nil aliud intelligit, quam ipsam quantitatem, quæ, quantum est ex parte mate-

materia, nec certam aliquam densitatem, nec raritatem, nec definitum terminum magnitudinis, vel paritatis, nec peculiarem aliquam figuram postulat; & ideo sicut materia de se informis dicitur, ita quantitas ut illi coequeat, dicitur interminata, quanquam re ipsa semper habeat aliquem terminum, iuxta exigentiam formae, vel actionem agentis; & iuxta hanc varietatem terminorum, figurarum, vel dispositionum accidentaliter mutatur, quamvis in entitate sua eadem semper perseveret. Hanc etiam sententiam, quantum ad inhaerentiam quantitatis in materia tenuit Simplicius in 1. Physicor. text. 69. tribuitque Aristoteli, & Platoni; tenet etiam Philoponus 1. libro de generat. text. 33. & 40. ubi ait materiam dimensionibus affectam, esse generationis subiectum. Et Ammonius in Praedicamen. cap. de quantitate, dicit materiam prius accipere molem per quantitatem; Dionysius Thomas in 4. distinct. 12. quaest. 1. articulo 2. quaest. 4. refert & sequitur opinionem Commentatoris, prout à nobis relata est; in opusculo autem 32. quod est de natura materiae, & de mentionibus interminatis, cap. 4. licet eodem modo referat opinionem Commentatoris, reprehendit tamen illam. Omnes denique authores, qui tenent eadem numero accidentia corporalia manere in genito & corrupto, tenent etiam quantitatem, & dispositiones materiales subiectari in materia prima, ut Gregor. in 2. distinct. 11. qu. 2. artic. 2. & Aureol. apud Capreol. in 2. distinct. 13. quaest. 1. argum. contra 3. concl. Marfil. de Generat. qu. 7. Paul. Venet. summ. de gener. ca. 54. Aegid. 7. Metaph. quaest. 4. Niphus 8. Metaph. disput. 4. Zimara Theoremate 46.

XI. Et huic sententiae fauet Aristotel. multis in locis, nam 7. Metaphys. text. 8. significat quantitatem primo inesse materiae, & in 3. Physic. sentit quantitatem esse proprietatem ipsius materiae, & lib. 2. de generat. text. 6. sentit, dispositiones ad formas substantiales, & alterationem, quae ad eas fit, proxime versari circa materiam; & lib. 1. de generat. & lib. 2. text. 27. ait accidentia, in quibus res genita convenit cum corrupta manere eadem. Potest etiam in hanc sententiam Plato adduci, qui in Timaeo materiam, *magnam* & *parvam* appellavit, quod ex se quantitatem habeat, indifferentem tamen ad magnitudinem, vel parvitatem. Rationes pro hac sententia partim Metaphysicae sunt, partim Physicae; ex utriusque tamen integer discursus consilari debet, nam rationes Metaphysicae probare videntur non repugnare ex parte materiae, seu esse in ea sufficiens fundamentum entitatis, ut sustentet materialiter accidentia; Physicae autem rationes ostendunt id esse magis consentaneum tam fini seu muner. ad quod materia instituta est, quam sensibilibus effectibus, quos experimur.

XII. Primo igitur probatur, hanc causalitatem posse convenire materiae, quia materia habet propriam entitatem actualem cum sua propria existentia, ut supra dictum est, & propriam etiam subsistentiam partialem, ut infra ostendetur; ergo ex hac parte habet sufficientem entitatem, ut sustentet aliquod accidens. Patet consequentia, quia quod in se subsistit, licet aliqui partialis entitas sit, potest sustentare accidentia sibi proportionata, ut paulo antea de anima rationali dicebamus. Dicitur fortasse materiam dependere in suo esse à forma; & ex hac parte esse inferioris conditionis, quam sit anima rationalis comparata ad materiam. Sed hoc non obstat, etiam si illam dependentiam admittamus, quam nonnulli negant quia illa dependentia materiae à forma non est, ut à vera & propria causa ipsius materiae, sed ut à conditione quadam naturaliter necessaria, ut materia conferretur in esse: huiusmodi autem genus dependentiae, quod est extrinsecum entitati materiae, id est, superueniens illi, & non intrinsece componens illam, nihil obstat potest, quo minus entitas materiae secundum se sit sufficiens ad sustentanda acciden-

tia in genere causae materialis; dependentia enim vnius causae ab alia extrinseca in suo esse, nihil impedit quo minus ipsa in suo genere sit sufficiens, ad causandumque effectum proportionatum. Estque ad hominem optimum & valde accommodatum exemplum, nam substantiale compositum pendet à suis naturalibus dispositionibus, nam, illis ablatis, dissolvitur; & tamen hoc non obstat, quin ipsum compositum secundum se sit materialis causa aliorum accidentium. Imo, quod magis est, etiam ipsarum dispositionum est materialis causa ipsum compositum, licet alias ab eis pendeat; quid ergo mirum, quod materia quamvis pendeat à forma, possit esse materialis causa accidentium? Accedit quod, licet materia pendeat à forma, potest esse causa materialis eiusdem formae; ergo quamvis pendeat à forma, poterit esse causa materialis quantitatis. Patet consequentia, quia maior videtur esse repugnantia inter illas duas habitudines dependentiae & causalitatis respectu eiusdem, quam respectu diversorum.

Ex quo tandem roboratur ratio facta, nam materia prima habet in se sufficientem entitatem existentem & subsistentem, qua in se sustineat formas substantiales materiales: ergo etiam ut sustentet, seu materialiter causet quantitatem. Probatur consequentia, tum quia non minus, imo plus esse videtur sustentare formam substantialem; neque ad id est minus necessaria subsistentia, & existentia, vel actualis entitas: tum etiam, quia sicut materia dicitur pendere à forma, ita potest dici pendere à quantitate: ergo sicut hoc non obstat, quo minus materia sustentet formam, ita etiam non obstat, quo minus sustentet quantitatem. Consequentia tenet à paritate rationis; & antecedens probatur, quia sicut non potest materia conservari sine forma, ita nec sine quantitate, adeo ut etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam facilius intelligi valeat materia sine forma, quam sine quantitate, ut inferius ostendam.

Dices, materiam non posse simul esse materialem causam formae substantialis, & quantitatis, imo hoc ipso quod est substantialis potentia ad formam, esse improportionatam, ut simul sit de potentia, seu materialis causa quantitatis. Sed hoc nullà ingerit difficultatem; quia saepe accidit, ut una causa plures habeat effectus, quorum unus sit nobilior alio, ut eadem forma est principium dispositionum, vel proprietatum, quae ab ea manent: & simul est principium generandi sibi simile: & in genere causae formalis simul est causa sui compositi. Sic igitur non repugnabit materiam simul esse causam quantitatis ut proprietatis sibi connaturalis, & formae ut principalis actus, ad quem natura sua ordinatur. Atque hoc facilius contingit, quando huiusmodi effectus sunt inter se ordinati, ut in praesenti sunt quantitas & forma: est enim quantitas veluti dispositio quadam materiae, per quam fit aptum subiectum alterationis, & dispositionum, quibus accommodatur ad recipiendam formam substantialem. Unde omnes authores, etiam qui priorem sententiam defendunt, fatentur materiam esse causam materialem formae, & quantitatis, quâvis quidam dicant respectu formae esse causam totalem in suo genere, respectu vero quantitatis solum partialem, quia totum compositum est causa totalis. Alij vero etiam iuxta priorē sententiam concedunt materiam esse causam totalem in suo genere tam quantitatis, quam formae: hoc tamen ordine, ut prius natura sit causa formae, quam quantitatis; non ergo est inconueniens, ut eadem materia sit causa materialis utriusque. Et, quod ad ordinem attinet, magis consentaneum videtur, ut licet secundum ordinem perfectionis, & finis materia prius respiciat formam, quam quantitatem, tamen ordine executionis & generationis, prius recipiat quantitatem, quam formam. Solet enim ordo executionis esse oppositus ordini intentionis. Quod etiam in praesenti necessarium

XIII.

XIV.
Diluitur obiectio.

cessarium est, cum materia per quantitatem præparetur, & coaptetur ad formam. Et ideo etiam non impedit quod materia sit potentia substantialis; nam sicut substantia potest esse capax accidentis; non per potentiam accidentalem, sed per se ipsam, quia concomitanter habet illam capacitatem ex vi suæ entitatis: ita potentia substantialis, quæ talis est, quia per se primo est instituta ad recipiendum actum substantialem, potest concomitanter per se ipsam habere capacitatem ad recipiendam proprietatem, vel dispositionem accidentalem naturæ suæ consentaneam, & fini, ad quam instituta est, accommodatam.

XV.

Ex his ergo satis demonstratum esse videtur ex parte materiæ non esse repugnantiam, neque improprietatem ullam, quin possit esse sufficiens causa materialis quantitatis. Quod verò ita sit, in primis videtur convincere exemplum de humano corpore, in quo suppono non esse aliam substantialem formam, præter rationalem animam, quod in sequente disputatione generaliter ostendam, & in præcedenti ex parte probatum est. Suppono deinde, animam hominis esse spiritualementem, & omnino indivisibilem. Hinc ergo concluditur ratio, nam quantitas humani corporis non potest esse in eo, ratione totius compositi ex materia & forma; ergo est in sola materia: nam constat non esse in sola forma. Antecedens probatur, quia accidens quod est in toto composito, attingit simul suam unionem formæ & materiæ per modum vnius; at vero quantitas non potest villo modo attingere rationalem animam, cum hæc spiritualis sit: ergo non potest esse in toto composito humano, sed in sola materia.

XVI.

Dicetur fortasse, non repugnare ut accidens materiale attingat suam unionem immaterialem formam ut informantem materiam, nam forma immaterialis attingit suam unionem ipsam materiam: cur ergo non poterit materiale accidens attingere huiusmodi formam? Item in unionem Verbi incarnati videmus corpus crassum & materiale habere unionem terminatam ad supremum spirituale suppositum; quale est Verbum Dei: quid ergo mirum, quod quantitas terminet unionem suam ad infimum spiritum ut corpori vnitum? Sed nihilominus hoc dici non potest, quia quantitas vnitur subiecto suo ut forma & actus eius: & ideo illi tantum rei vni potest, quæ est capax effectus formalis eius; anima autem rationalis nullo modo est capax effectus formalis quantitatis, quia non est capax extensionis quantitatis; etiam dum informat corpus, non ergo potest villo modo in se suscipere nec totaliter, neque partialiter quantitatem; neque etiam potest unio quantitatis ad illam terminari, quia illa unio non est nisi informatio; informatio autem terminari non potest nisi ad rem capacem effectus formalis. Unde nulla est proportio in exemplis adductis, ut ex dictis constat.

Quantitas
in nullo
sibi
vniu recipi
potest.

XVII.

Aliter responderi potest, hoc quidem argumento convinci, quantitatem hominis recipi inhæsiue in sola materia, non tamen probari, quod in tali materia non supponatur informatio humanæ formæ dantis esse materiæ, & constituentis compositum, quod dicatur recipere & causare quantitatem, quamvis non per se primo, & secundum se totum illam recipiat, sed ratione alterius partis. Sed in primis ex hac responsione sumo, solam materiam esse subiectum, cui quantitas hominis inhæret, & consequenter illam solam esse causam materialem quantitatis; illa enim est causa materialis, ad quam terminatur unio seu inhæsiio formæ, quæ materialiter causatur; sed unio, & inhæsiio quantitatis corporis humani ad solam materiam terminatur, ut argumentum factum probat, & in responsione conceditur: ergo materia per suam entitatem est sufficiens ad causandam materialiter quantitatem: unde consequenter fit, in qualibet re habere eandem sufficientiam, & vim, quantum est ex se. Et confirmari hoc, an declarari potest am-

plius, nam cum in homine sint materia & anima, inter materiam & animam est immediata unio substantialis: & inter quantitatem & materiam est etiam immediata unio, licet accidentalis: inter quantitatem verò & animam nulla est immediata unio, quia inter se vniuntur, sed solum per accidens vniuntur in vno tertio, scilicet materia: ergo sola materia est, quæ excet munus causæ materialis respectu quantitatis; quia hæc exercetur per mediatam unionem ipsarum, ut supra declaratum est.

Quamvis autem hoc satis esse videatur ad id quod nunc intendimus, hinc tamen ulterius concludi potest, sine causa vel fundamento dici unionem materiæ ad animam esse priorem naturæ unionem eiusdem materiæ ad quantitatem: priorem (inquam) ordine generationis, nam de ordine perfectionis & finis, verissimum id est, nil tamen ad rem præsentem refert. Quod autem altera prioritas nulla sit, probatur, quia in primis anima non dat materiæ intrinsicè & proprium esse illius, sed supponit illud, ut materiæ vni possit, ut sæpe dictum est: ergo ex hac parte non supponitur necessario ordine naturæ unio materiæ ad animam. Rursus neque sub aliqua alia ratione unio ad animam, est causa unionis ad quantitatem: ergo nullo modo est prior naturæ. Antecedens patet, quia non est causa in genere causæ materialis: ostensum est enim materiam per solam entitatem suam causare materialiter, seu recipere quantitatem. Neque etiam est causa in genere causæ efficientis, quia neque altera unio fit ab altera, ut per se notum videtur; neque etiam ipsa anima quæ vnitur, est principium efficiens quantitatem sui corporis, quia nullum est indicium, nec sufficiens ratio huius efficientiæ, ut infra generalius ostendam: & specialiter forma incorporea videtur valde improporcionada, ut per se sit principium effectuum corporeæ molis, & quantitatis. Nullo ergo modo antecedit unio materiæ ad animam, unionem materiæ ad quantitatem. Immo hæc videtur ordine naturæ supponi in genere causæ materialis, saltem tanquam conditio ex parte materiæ necessaria, ut possit materia esse subiectum aptum, tum ad actionem, qua anima vnitur materiæ, tum etiam ut ipsa anima possit informare, & subire vicem formæ corporeitatis extenso quodam modo informans materiam, cum ipsa in se maneat inextensa.

Atque hinc ulterius fit: unionem materiæ ad quantitatem etiam esse priorem naturæ, prout dicitur, in subsistendi consequentia: nam in primis extra controuersiam est, unionem materiæ ad animam non posse naturaliter esse, aut conservari sine unione ad quantitatem, non solum, quia non potest naturaliter esse anima in materia carente omni quantitate, quod est euidentissimum: sed etiam, quia, perseverante hac unione huius materiæ ad hanc animam, non potest variari hæc quantitas in hac materia: nam quantitas non potest expelli directe ab alia quantitate, quia omnes sunt similes; neque una quantitas habet aliam contrariam, vel ita repugnantem, ut expellat eam ab eodem subiecto: ergo, manente eadem materia, & eodem composito totali vel partiali per unionem ad eandem animam, non potest quantitas variari. E converso autem, etiam si anima recedat, & alia forma adueniat, potest eadem quantitas in materia perseverare: ergo unio ad quantitatem est simpliciter prior in subsistendi consequentia, atque ita sola materia erit propria causa materialis quantitatis. Consequentia est clara ex dictis, nec de illa est ulla controuersia: Antecedens verò à priori probari potest ex dictis, quia unio ad quantitatem in nullo genere causæ pendet ab anima, vel ab informatione eius; & aliunde potest anima directe expelli à materia per introductionem alterius formæ repugnantis, & per mutationem aliarum dispositionum, quas necessario postulat talis forma in materia quam informat: ergo nulla ratio reddi potest, cur recedente anima à mate-

materia, recedat quantitas, aut dissolvatur unio eius cum materia: solum enim corrumpitur una res ad destinationem alterius, quando ab illa pendet. Et quantum dici possit quantitas mediate pendere ab anima, quatenus materia pendet ab illa, hæc tamen dependentia sufficienter suppletur per subsequentem formam, quæ informando, & suo proprio esse actuando eandem numero materiam, sufficienter terminat dependentiam eius à forma: ergo nulla causa est, ob quam recedente anima, recedat quantitas humani corporis. Quæ ratio eodem modo probat de omnibus accidentibus, quæ insunt corpori, media quantitate, & ab anima effectiue non pendere.

A posteriori vero idem probari potest, nam experimur in cadauere hominis statim post mortem eius manere eadem accidentia corporalia, quæ erant in homine viuo, exceptis illis facultatibus quæ sunt propriæ viuientium, ac propterea effectiue ab anima pendere. Ad quam experientiam communiter responderi solet illa accidentia videri eadem, non tamen esse, sed similia in specie, gradu & modo, numero tamen diuersa. Quæ responsio admitti quidem posset, si & intercederet ratio, quæ nos efficaciter cogeret ad sensum corrigendum, & reddi etiam posset sufficiens causa talium accidentium: neutrum autem hic interuenit. Primum ostensum satis est in ratione Metaphysica, quæ tacite euerimus fundamenta contrariæ sententiæ, quibus distinctius inferius satisfaciemus. Secundum autem probatur, quia si accidentia, quæ insunt cadaueri in instanti mortis, sunt numero distincta ab iis quæ erant in hominē, necessaria erit aliqua causa efficiens, quæ illa de nouo producat in illo instante: hæc autem sæpe nulla interuenit: ergo. Minor in primis probatur ab aliquibus de quantitate ipsa, quia non potest fieri ab alia quantitate, cum quantitas non sit actiua: neque etiam à qualitate, quia quantitas est prior qualitate corporea: unde non potest ab illa fieri, neque etiam à forma substantiali, tum quia hæc non est immediatè actiua, tum etiam quia nulla est forma substantialis communis omnibus rebus corporeis, cum tamen quantitas omnibus sit communis. Accedit, quod si quantitas de nouo ferret in materia cadaueris, ferret in illa, ut prius natura est non quantitas, & indiuisibilis: quod inuoluit repugnantiam. Verum hæc rationes non sunt efficaces, nam responderi potest quantitatē produci, vel produci potius ab agente extrinseco inducente formam: proximè verò esse ab ipsa forma introducta, per naturalem resultantiam, hoc enim modo non est inconueniens, formam immediate efficere aliquod accidens, ut à forma aquæ emanat intensio frigoris, cum se reducit ad pristinam frigiditatem. Neque ad hoc esset necessarium, ut omnia corpora haberent aliquam formam substantialem communem, sed sufficere posset conuenientia omnium formarum in ratione communi formæ substantialis. Neque etiam est inconueniens, quod quantitas comproducat in materia, & ex materia prius natura non quantitas, nam in omni opinione necesse est fieri quantitatē aliquando fuisse productam, vel comproductam; & quacunque ratione facta sit modo consentaneo suæ naturæ, necesse est factam esse in materia, & ex materia; ergo facta est ex materia ut prius natura de se non quantitas actus, quantitas autem in potentia; & de se actu indiuisibili quantitatiue, diuisibili autem in potentia. Hoc ergo non includit repugnantiam, quia illa indiuisibilitas quantitatiua non intelligitur actus, & quasi positue præcedere in materia, sed solum quasi negatiue, scilicet quia materia de se non habet actu illam diuisibilitatem, nisi per quantitatem conferatur; habet autem aptitudinem, quia habet entitatē aptam ad talem formam recipiendam, ad quod necesse est ut ipsa materia ex se habeat quandam diuisibilitatem entitatiuam, quæ infra explicabo, tractando de quantitate. Ad eundem

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ergo modum posset quantitas resultare ex formâ cadaueris, & fieri ex materia sine repugnantia. De quantitate igitur non potest, ut existimo, efficaciter probari assumpta propositio, nisi aliunde supponatur, agentia naturalia nihil posse agere nisi in subiecto quantitatiue extenso, & diuisibili; de qua ratione dicemus paulo inferius.

Igitur minor propositio superius assumpta præcipue probatur de qualitatibus, quæ sæpe non habent causam efficientem à qua fiant; si eadem numero non manent; non enim fiunt per naturalem resultantiam à formâ cadaueris, qui non sunt connaturales illi, imo sunt peregrinæ & extraneæ, unde fit, ut breui tempore, paulatim amittantur, ut patet de calore, & similibus. Neque etiam sunt ab extrinseco agente; quia interdum nullum est circumstantes aut proximum agens, quod possit inducere tantum calorem, aut tale temperamentum, quale manet aliquo tempore in cadauere hominis, maxime quando mors est violenta per suffocationem, iugulationem, &c. in quo genere mortis vix inuenitur causa particularis quæ possit formam cadaueris inducere; & ad vniuersales interdum confugimus, quæ illam efficiant ob rationem vniuersalem, scilicet, ne materia maneat sine formâ; de qualitatibus aut similibus, cum per se necessariæ non sint ad introductionem talis formæ, cui non sunt connaturales, non est cur à causis vniuersalibus per se, & propria actione fiant, propriæ autem & particulares causæ sæpe nullæ sunt, ut inductione, & experientia constat. Nec denique dici potest, huiusmodi calorem, & alias qualitates fieri in eo instante ab spiritibus vitalibus, qui aliquo tempore manent, aut ab humoribus, præsertim sanguine; quia in primis etiam de sanguine & spiritibus dubium est, an eadem anima informetur; vel saltem, an eorum formæ, quæ sunt quasi partiales, pendant ex coniunctione ad animam, ita ut statim pereant, illa recedente, unde multi existimant, sanguinem statim ac effluit à venis, & separatur à reliquo sanguine, qui manet in corpore, mutare formam substantialem: etiam si retineat aliquo tempore calorem, & similia accidentia. Deinde, tempus quo durare possunt huiusmodi spiritus, aut humores, est breuissimum, accidentia vero similia diutius permanent. Ac denique non solum in homine aut aliis animalibus, sed etiam in aliis rebus, manent similia accidentia, ut supra ex Aristotele referebamus, etiam si non sint intrinseca & connaturalia rei genitæ, ut possint à forma eius dimanare, ut, v.g. si ex vapore humido, & non summe frigido, sed habente aliqualem calorem per condensationem fiat aqua, non semper fit summe frigida & pura, sed retinet eundem calorem, non tamen est noua causa extrinseca à qua fiat, sed permanet idem calor, quia non potest ita cito expelli à forma aquæ.

Et hinc sumitur etiam, optimum ac generale argumentum, quia hæc qualitates intēribiles, & remissibiles, & habentes contrarium, si non manant ab intrinseca formâ, sed per extrinsecam alterationem fiunt, non sunt subito in gradu intenso, sed paulatim, quia & intrinseca formâ, & alia corpora circumstantia resistunt: sed videmus has qualitates manere in instanti mortis in magna intensione: ergo non est verisimile tunc subito per se fieri per actionem extrinseci agentis; cum ergo non fiant per intrinsecam dimanationem à formâ cadaueris, signum est non tunc fieri, sed eadem numero manere. Dicunt aliqui non esse necessariam aliquam causam efficientem harum qualitatū, quia naturali sequela succedunt pereuntibus similibus qualitatibus. Sed in his verbis inuoluitur repugnantia: quid enim significatur nomine naturalis sequelæ? Aut enim successio necessaria vnius post aliud, aut naturalis dimanatio vnius ab alio. Si hoc posterius significetur, illamet dimanatio est quædam efficientia, & ideo repugnantia in-

Et

uoluit-

XXI.

XXII.

uoluitur : & præterea ostensum est , nullum esse principium vel formam , à qua sit talis dimanatio. Si vero dicatur prius, oportet in primis reddere rationem illius necessariæ successioni; nā quod præcesserit similis qualitas, non est ratio sufficiens ut necessario similis succedat , si subiectum omnino mutatur, & quod succedit priori subiecto , non petit similem qualitatem. Et præterea omnis necessaria successio requirit causam efficientem : nam quod succedit alteri, sit de nouo: ergo ab aliquo fit: ergo vel per intrinsecam resultantiam , vel extrinsecam efficientiam, nec potest aliter intelligi naturalis sequela. Cum ergo interdum ac sæpe nō intercedat talis causa intrinseca, vel extrinseca , signum est non esse ibi naturalem sequelam, sed durationem eiusdem numero dispositionis seu qualitatis. Quod si eadē qualitas maneat: ergo & quantitas, nam cum talis qualitas inest, media quantitate, non posset eadem qualitas manere, si quantitas mutaretur.

XXIII.

Præter hæc argumenta Physica , quæ ex corpore humano peculiariter sumpta sunt, quamuis nonnulla possint ad alias res extēdi, sunt alia communia omnibus rebus generalibus , quæ ex modo & ordine generationis naturalis desumuntur. Primum enim materia de se est sufficiens subiectum generationis naturalis, quatenus esse potest per actionem agentis corporei, & naturalis : & aliunde est de se indifferens ad quamcunque formam , quæ per generationem induci possit : ex utraque autem conditione intelligi potest, materiam habere ex se quantitatem coruam, & non mutare, vel aliquo modo acquirere illam per generationem. Ex priori quidem, quia ut materia sit aptum subiectum respectu agentis corporei & extēsi, necesse est ut ipsa præintelligatur corporata & extēsa, quia agens corporeum prærequirit passum, extēsum & corporeum , & localem ac quantitativam applicationem eius; imo & contactum, ut Philosophi communiter dicunt. Nec satis, quod in toto tempore alterationis præuia ad generationem, alteratio fiat circa subiectum quantum, sed necesse est etiam ut idem contingat in instante intrinseco generationis, in quo est noua actio procedens etiam ab agente corporeo , & quanto : ergo subiectum quod supponitur illi actioni, etiam supponitur corporeum & quantum, non ergo sit quantum per illam actionem, nec immediate, nec mediate : nam conditio necessaria ex parte subiecti ut possit officium subiecti exercere , non potest fieri ab agente supponente necessario subiectum iam aptum ut agere possit.

XXIV.

Responderi potest, ad actionem corporei agentis satis esse, quod toto tempore alterationis præcedentis supponat subiectum quantum, & in instante generationis ipsummet agens inducat formam talem, ad quam consequatur subiecti quæritas. Iuxta quam responsum negandum est, extensionem aut contactum quantitativum esse in rigore conditionem præuiam, aut necessario prærequisitam ad omnem actionem agentis naturalis : sed vel prærequisitam, vel concomitantem : ad actionem enim accidentalem & alterationem est prærequisita, quia per alterationem non fit talis forma, ad quam consequatur quantitas, sed quæ potius quantitatem supponat: ad actionem autem substantialem negabitur esse conditionem prærequisitam in illo instanti, sed consequentem ordine naturæ, quia per illam actionem talis inducitur forma, quæ possit secum adducere quantitatem, & corporationem materiæ. Atque hoc modo solui potest argumentum Commentatoris, nimirum, materiam habere ex se quantitatem, quia in diuersas partes diuidatur, quia ordinata est ut sit subiectum diuersarum formarum, quas non potest nisi in diuersis partibus recipere, quæ partium diuersitatem nō habent nisi media quantitate. Ut enim o-

mittam responderi posse, ad hoc satis esse entitatiū partium distinctionem, quam materia ex se habet, & non formaliter quantitatem : & dici potest, materiam à principio diuisam esse in varias partes, quia sub diuersis formis, & consequenter sub diuersis partibus quantitatis condita est. Postea vero in singulis generationibus, & corruptionibus hanc materiā conservari distinctam ab aliis toto tempore præcedentis alterationis, per quantitatem quam habet sub forma rei quæ corrumpitur: in instanti vero generationis per quantitatem, quam in eodem instante obinet, mediante forma geniti.

Sed licet hæc responsio apparens sit, tamen magis Philosophicum, magisque consentaneum corpora- libus agentibus videtur, quod in omni actione sua supponant subiectum quantum & diuisibile, & distinctum ab aliis, non solum entitative, sed etiam quantitativè, sibi quæ propinquum seu applicatum propria & locali applicatione, quæ non fit nisi media quantitate. Et hoc maxime confirmatur ex altera conditione materiæ, quæ est indifferentia ad plures formas: cum enim ex se talis sit, ut determinatā formam recipiat, oportet ut ab agente prius accommodetur & proxime disponatur ad talem formam: hæc autem accommodatio, & dispositio non fit nisi præiis dispositionibus accidentalibus, quas necesse est in materia recipi, tum quia antecedunt formam ad quam disponunt: tum etiam quia Physica & naturalis dispositio proxime & immediate esse debet in eo subiecto, quod disponit ac præparat : hæc autem dispositiones in sunt subiecto, media quantitate; ergo & quantitas inest eidem materiæ.

*Forma substantialis & dispositiones ad illam
quæ ordinem in materia
seruent.*

AD hanc rationem variæ dantur responsiones, quas necesse est proponere & examinare, ut simul hæc sententia confirmetur, & si quæ est probabilis via, defendendi priorem sententiam, innotescat. Prima ergo responsio est, materiam sufficienter aptari & accommodari ad formam per dispositiones, quæ tempore, vel momento præcedunt introductionem substantialis formæ; nam licet in eo instanti in quo forma introducit, omnes præcedentes dispositiones desinant esse, ita ut in eo momento iam non sint, nihilominus relinquunt materiam accommodatam, & sigillatim (ut aiunt) ut sit proxime capax talis formæ in specie & indiuiduo, potius quam alterius. Hæc tamen responsio supra, tractando de principio indiuiduationis, reiecta est, eo quod illa sigillatio materiæ nihil esse possit in materia, si materia prorsus manet denudata priori quantitate, & qualitatibus omnibus. Quod autem immediate antea tales qualitates in materia præcesserint, est sola denominatio extrinseca, quia in materia nullā rem, nec realem modum relinquunt, iuxta hanc sententiam: non potest autem intelligi, quod materia, quæ erat ex se indifferens, maneat disposita per solam extrinsecam denominationem.

Secunda responsio est, in eodem instanti generationis disponi materiam per ultimas dispositiones, & per eas præparari, & accommodari ad formam, & nihilominus non esse subiectivè in materia, neque introduci in illam, nisi ut iam informatam substantiali forma, imo & consequi ex forma ipsa per naturalem dimanationem. Modus autem, quo hoc intelligi, aut fieri potest, declaratur ex illo principio Aristotelis : *Causæ sunt sibi inuicem causæ in diuerso genere.* Unde fit, ut forma & vltima dispositio possint sibi inuicem esse causæ; nam calor ut octo, verbi gratia, est causa formæ ignis in genere dispositionis,

nis, quæ ad materialem causam reducitur: forma vero ignis est causa caloris ut octo in genere principij actui, vel formalis. Quo fit, ut calor in suo genere sit prior natura, quam forma, & ut sic intelligatur præcedere, disponendo & coaptando materiam ad formam, quamvis in alio genere sit natura posterior, & ut sic intelligatur subsequi formam, & subiectari in toto composito.

Contra hanc vero responsionem multa occurrunt, quibus (ut existimo) satisfacere difficile est. Primum intelligo, quomodo aliqua qualitas sit vere præparans & adaptans subiectum ad formam, & quod effectiue consequatur ipsam formam. Dico autem, vero præparans & adaptans, non si esset tantum dispositio ornans & perficiens, facile intelligi posset consequens formam, & necessaria etiam ad naturalem conseruationem formæ: hic tamen agimus de dispositione præparante, quæ determinat, & quasi proxime limitat capacitatem subiecti: & consequenter etiam determinat agens ad talem formam introducendam: ergo fieri non potest, ut talis forma effectiue sequatur ex forma introducta. Probatur consequentia, quia si dispositio fluat à forma immediate, & forma ab agente: ergo agens simpliciter inchoat actionem suam ab introductione formæ, & non attingit actiue dispositionem nisi per formam: ergo talis dispositio nullo modo determinat agens ad talem introductionem formæ, sed potius, mediante forma, determinatur agens ad talem ultimam dispositionem efficiendam. Item, dispositio illa nullam causalitatem realem habere potest, nisi quatenus facta est: fit autem mediante forma: ergo non potest intelligi ut habens causalitatem realem circa ipsammet actionem, quæ fit forma. Præterea, causa dispositiua non disponit, nisi informando, ut supra declaravi: unde licet respectu termini, ad quem disponit, dicatur reduci ad causam materialem, tamen respectu subiecti quod disponit, re vera est causa formalis: si ergo hæc accidentia non informant materiam, quomodo disponunt illam? Item, si in genere causæ materialis dispositio illa est prior: ergo in eodem genere inest prius, tum quia eius esse est inesse; tum etiam, quia non disponit, nisi inhaerendo, & informando: si autem prius natura inest, cui, quæso, inest? Non materiæ, quia si in reali duratione non inest materiæ, nullum genus causalitatis exercere potest, mediante tali inhærentia: ergo secundum nullam prioritatem naturæ vel causalitatis potest vere concipi ut sic inhærens. Neque etiam potest inhaerere composito, prout exercet talem causalitatem, quia præparat ad compositum, & quia non disponit compositum, sed materiam, quia illud disponit, cui inhæret.

Præterea, si dispositio inhaeret composito, necesse est formam substantialem antecedere in genere causæ materialis, & in genere præparationis & dispositionis ad ipsam formam accidentalem: ergo impossibile est, ut in eodem genere forma accidentalis antecedar. Consequentia patet, quia non potest circulus committi inter causas in eodem genere causalitatis. Et antecederes probatur, quia vel accidens inhaeret toti composito per se primo: & sic partialiter inhaeret formæ substantiali; ergo antecedit forma substantialis in genere causæ materialis; vel accidens inhaeret materiæ ut prius informatæ forma substantiali, & sic forma substantialis saltem est medium, quo materia recipit quantitatem, & subsequentes dispositiones; ergo multo magis dici potest forma substantialis dispositio materiæ ad recipiendam quantitatem, & ceteras dispositiones, quam e contrario.

Ad hoc responderi solet, in forma substantiali esse gradus, & prout forma confert superiorem, & genericum gradum, complere subiectum dispositionum subsequentis gradus: & ita non committi circulum in eodem genere causæ inter eadem, secundum

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

eandem rationem: ut, verbi gratia, anima ut dat esse corporeum, complet subiectum receptiuum quantitatis, in quo subinde recipi possunt dispositiones ad gradum viuientis: & sic de subsequentibus. Sed hæc responsio mihi nunquam placere aut satisfacere potuit: tum quia illa distinctio formæ secundum diuersos gradus est distinctio rationis per nostros conceptus præcisos aut confusos: ergo nihil referre potest ad realem causalitatem & inhærentiam accidentium in materia, vel composito; tum etiam, quia etiam si loquamur de forma secundum primum gradum formæ substantialis dantis esse corporeum, introducit in materiam determinatam formam & distinctam à reliquis: non enim introducit formam in communem: ergo antecedit dispositio præparans materiam: tum præterea, quia forma quæ corrumpitur, non prius expellitur sub gradu generico, quam specifico, nam est impossibile intelligere gradum specificum sine generico, quia hoc est quasi fundamentum illius: unde si aliquis ordo deberet intercedere, inchoandū esset ab inferioribus gradibus: ergo nec forma opposita introducit prius secundum gradum genericum, & c. Denique falsum est agens prius disponere materiam ad gradum genericum: nam ignis v.g. non disponit ad formam elementis, nisi disponendo ad formam ignis; & sic de aliis.

Vltimo solet fieri argumentum de ratione causæ efficientis, nam dispositio vltima effectiue attingit eductionem seu introductionem formæ, nam accedens in virtute substantiæ attingit effectiue eius: ergo non potest eadem dispositio effectiue manare à forma, quam efficit. Respondent aliqui non dispositionem vltimam, quæ manet cum forma in instanti generationis, sed quæ immediate ante præcessit, attingere effectiue introductionem formæ, ut instrumentum eius. Sed hoc improbabile est, quia quod non est, non potest esse instrumentum agendi: illa autem dispositio in illo instanti iam non est, iuxta hanc sententiam. Quod vero proxime præcesserit, non satis est, quia solum est extrinseca denominatio: Et licet sit naturalis sequela inter illam dispositionem & formam, necesse est ut illamet sequela sit ex vi alterius causæ efficientis: nam illa sequela non est dimanatio formæ à dispositione, cum res non dimanet ab eo, quod iam non est, sed est solum necessaria & immediata successio post talem dispositionem, quæ successio fundari necessario debet in efficientia alicuius causæ, quæ vnum efficit immediate post aliud. Melior responsio est, nullam dispositionem receptam in passo, attingere effectiue introductionem formæ: quando autem dicitur accedens in virtute substantiæ attingere effectiue substantiam, non esse intelligendum de accidente quod recipitur in passo, vel effectus, sed de facultate accidentali, quæ est in ipso agente, ut v.g. de calore, qui est in igne, vel de virtute seminali, quæ est in semine. Sed licet hoc admittamus, inde sumitur non leue argumentum, nam instrumentum naturale non attingit superiorem actionem principalis agentis, nisi præuia propria, & cōnaturali actione iuxta doctrinam D. Thom. 1. parte, quæst. 45. art. 5. infra tractandam: ergo si ignis per calorem quem in se habet, attingit formam substantialem in instanti generationis, calor eiusdem ignis in eodem instanti agit præuia calefactione: ergo calor qui recipitur in passo tanquam vltima dispositio ad formam ignis non manat effectiue ab ipsa forma geniti, sed per propriam actionem fit à calore qui est in igne generante: alias potius actio qua educitur substantialis forma, esset præuia ad emanationem caloris, qui est vltima dispositio, quam e conuerso. Nec vero dici potest, quod illa vltima dispositio simul fiat duobus modis, scilicet directe & immediate à calore ignis per actionem præuiam in genere causæ materialis, & rursus à forma ignis geniti per dimanationem naturalem, quia non potest naturaliter idem effectus fi-

XXX.

Corrupta dispositio non potest instrumentum caloris Physis inducere formam.

Cc 2 mul

mul fieri à pluribus causis, & actionibus totalibus ac per se sufficientibus: & quia secundum alteram actionem præuiam deberet dispositio illa fieri in materia, licet per aliam dimanationem dicatur fieri in composito.

XXXI.
De 10. in
responsione
ferunt indi-
cium.

Tertia responsio ad principalem rationem, & probabilius est, in materia nullam per se, requiri dispositionem præuiam: sed solum per accidens ad expellendam formam, & dispositiones contrarias. Vnde tota alteratio quæ antecedit instans generationis solum ad hoc ordinatur ut in instante generationis materia maneat sine ulla repugnantia ad recipiendam actionem agentis perfectam, in materia autem sic relicta agens statim introducit suam formam substantialem absque dispositione præuia cum omnibus dispositionibus concomitantibus ipsam. Nec enim quia materia ex se est indifferens, necessaria illi est ultima dispositio præuia, quæ determinetur ad talē formam, quia est indifferens per vniuersalitatem seu integram capacitatem cuiuscunque formæ: agēs vero ex sua forma determinatur ad introducendam hanc formam in specie potius quam aliam: & ex circumstantiis, vel concursu primæ causæ determinatur ad introducendam hanc numero formam. Quod à simili declaratur ex accidentali actione, nam lignum de se indifferens est ad calorem & frigus: si vero applicetur ignis, recipit calorem potius quam frigus, non propter præuiam dispositionem, sed propter determinationem & naturam agentis.

XXXII.

Hæc responsio est quidem apparens: sed videtur parum consentanea communi doctrinæ Philosophorum, apud quos receptissima est distinctio materiæ in primam, & proximam, id est, præparatam & ultimo dispositam ad determinatam formam: & contrario dicere solent iidem, formam vnamquamque secundum propriam speciem, non respicere tantum materiam nudam, sed præparatam, & sibi accommodatam per connaturales dispositiones. Vnde & anima definitur, quod sit actus corporis Physici, organici, &c. Deinde non possunt omnes Physici effectus illo modo commode saluari. Primo, quia iuxta illam sententiam agens perfectum semper efficeret ex quacunque materia effectum sibi perfecte similem in omnibus qualitatibus sibi connaturalibus, quia si prius omnino denudat materiā: & relinquit illam sine ulla repugnantia, & in illa primo introducit suam formam perfecte sibi similem in natura specifica, necesse est ut ad illam formam necessario consequatur omnes qualitates & dispositiones ei connaturales, quia nihil est quod resistat formaliter in ipsa materia: videmus autem non ita accidere in naturalibus generationibus, sed multa substantialiter generari cum admisione peregrinarum qualitatū ob dispositionem vel impuritatem materiæ ex qua generatur. Secundo in agentibus æquiocis non potest reddi sufficiens ratio ob quam determinentur ad introducendam vnam formam substantialem potius quam aliam, ut, verbi gratia, quando Sol generat aurum, si in instante quo introducit formam auri, reperit materiam nudam, & de se prorsus indifferentem, non potest ab illa determinari, nec vero ex se est determinatus, alias semper induceret talem formam in materiam indifferentem. Et in generatione hominis optime etiam declaratur hæc difficultas, nam si in instante in quo anima rationalis inducitur in corpus, tota materia corporis præintelligitur nuda omnibus dispositionibus, quæ indifferens est secundum omnes partes suas, ut anima eas informet hoc vel illo modo, & ut ex illa sequantur hæc vel illæ dispositiones in hac vel illa parte materiæ: vnde ergo determinatur ut in hac parte potius vniatur hoc modo, quam alio?

XXXIII.

Solum video posse responderi, esse hanc naturalem successionem rerum, ut post talem alterationem præcedentem sequatur talis forma, vel vniū formæ

etiam si materia de se sit indifferens, & virtus agentis eminentior. Ratio autem huius successionis necessaria: solum reddi potest, vel quia agens natura sua est determinatum ad agendum tali modo, vel quia res ipsæ sunt ita ex se coordinatæ. Veruntamen hæc responsio solum est apta ad fugiendam difficultatem, non vero ad rem declarandam, & rationem eius reddendam. Maxime, quia tota alteratio quæ præcedit, iuxta hanc sententiam per accidens est ad tollendam solum impedimenta, quæ sunt ex parte passivi: ergo ordo & successio inter illam alterationem, & sequentem actionem non potest esse per se, neque inde sumi potest sufficiens ratio determinationis. Tercio urget ratio superius facta, saltem ad hominem, quia ignis vel Sol introducit formam medio calore, aut lumine, ut instrumento: ergo agit præuia calefactione, &c. Responderi verò similiter potest, agere præuia calefactione non in eodem instante, sed præuia calefactione, quæ præcedit toto tempore ante instantem generationis. Quæ responsio eadem ratione non satisfacit, quia illa calefactio duratione anterior, solum per accidens est præuia iuxta hanc sententiam, propter expellendam formam repugnantem. Vnde si fingeremus non esse necessariam calefactionem ad corruptendum prius subiectum, sed alia via posse corruptum, nihilominus in instante generationis, ignis generaret ignem medio calore suo: ordo autem instrumenti in agendo præuia actione propria est, per se, & non per accidens: ergo non debet esse solum in actione quæ antecedit duratione, sed etiam in ipso instante generationis.

In quatuor membra præsens questio diuiditur.

Fundamenta posterioris sententiæ videntur sane valde vrgentia, & aliquid conuincere, quod ad præsentem questionem maxime pertinet, aliquid vero satis probabiliter persuadere: quæ ut declararem, & sententiam meam aperiam, distinguo varias questiones quæ hic inuoluuntur. Prima & in præsentem præcipue intenta est, an ratione proprii subiecti, & causæ materialis sola materia possit terminare dependentiam formæ accidentalis, ita ut proxime & adquate accidens in hæreat soli materiæ, etiam si alias debeat esse informata forma substantiali, tanquam necessaria ad esse materiæ, non tamen ut cōcurrente simul in ratione subiecti, vel causæ materialis ad esse formæ accidentalis. Secunda questio est, si quantitas & alia accidentia quæ illi insunt, inherere materiæ prædicto modo, an inde sequatur quantitatem esse eorum materiæ, & manere eandem numero cum aliis accidentibus in genito & corrupto. Tertia questio est, an in aliquo genere causæ dici possit formam prius vniari materiæ, quæ accidentia: & quomodo in variis opinionibus loquendum sit. Quarta questio esse potest, esto, inherere possit quantitas soli materiæ, an quando substantialis forma materialis est & extensa sicut materia, tunc quantitas immediate etiam inherere toti composito per se primo, ita ut vtramque eius partem essentialem proxime attingat.

Quantitas interdum soli materiæ inheret.

Dico ergo primo, rationibus posteriori loco factis sufficienter conuinci, materiam esse posse, & de facto aliquando esse proprium subiectum, cui soli quantitas inheret, quamuis non extra compositum substantiale: quod ab aliis dici solet materiam esse subiectum inhesionis, quamuis totum compositum sit subiectum denominationis: vel aliter, compositum esse quod recipit quantitatem, ratione vero recipi-

recipiendi esse solam materiam : sicut totus homo denominatur intellectualis , & habere seu recipere intellectum , quamvis ratio recipiendi , seu subiectum inhaerentis sit sola anima . Et hæc conclusio est auctoritatem secundæ sententiæ , & non est contraria auctoribus primæ . Vnum excipio Durandum , qui diserte declarat contrarium sensum : solum propter illam rationem quod materia est potentia pura , & ideo non potest recipere actum accidentalem sine substantiali . Quæ ratio solum probat actum substantialem exigi , vel ad summum præexigi ante actum accidentalem : non vero quod ipsemet actus substantialis necessario debeat concurrere materialiter ad recipiendum accidens . Nec video quomodo Durandus se expediat ab argumento facto de quantitate corporis humani : concedit enim et animam rationalem concurrere proxime & immediate cum materia ad recipiendam quantitatem : negat tamen inde sequi animam participare effectum formalem quantitatis : quia potest (inquit) forma recipi per se primo in composito ratione utriusque partis immediate recipiendi partialiter formam accidentalem ; & nihilominus non conferre suum effectum formalem nisi alteri parti compositi . Quæ sane est clara repugnantia , & implicatio in adiecto , ut variis modis superius declaratum , & probatum est ; nam recipere materialiter accidens , idem est quod informari accidente : ergo si partialiter recipit , partialiter informatur : implicat autem informari , & non recipere informationem , iuxta modum informationis , scilicet vel totalis , vel partialis . Et confirmatur ac declaratur , nam reliquæ formæ substantiales hoc ipso , quod informantur partialiter quantitate , recipiunt formalem effectum eius : ergo si rationalis anima etiam informantur partialiter , participabit eundem effectum . Quod si dicatur alias formas participare illum effectum , quia sunt capaces eius : nostram vero animam esse incapacem : hæc ipsa responsio convincit humanam animam non esse capacem proxime & immediate receptionis partialis quantitatis , sicut sunt aliæ formæ substantiales . Hæc ergo ratio videtur convincere assertionem positam .

XXXVI. Solum potest obici de actibus immanentibus sentiendi & amandi sensibiliter : qui sunt extensi , & consequenter immediate in quantitate recepti : & tamen necesse est ut immediate informant , saltem partialiter , ipsam animam , alias quomodo constituerent animam viventem ? nam homo certe non videt per corpus , sed per animam . Sed hæc obiectio longiorem postulat disputationem , pertinentem ad libros de Anima : nam multi propter eam causam putant , potentias etiam sensitivas non distinguere realiter ab anima , & actus ipsos sentiendi esse spirituales , & recipi immediate in sola anima , quibus difficile est , vel colligere immortalitatem animæ ex operatione , vel euitare quo minus idem sequatur in animalibus brutorum . Alij dicunt , cognoscere & amare precipue consistere in efficiendo actus illos : & ideo satis esse , quod anima actualiter immediate in illos influat , quamvis eis proxime non informetur . Alij denique aiunt necessariam quidem esse efficientiam & receptionem , satis vero esse , quod actus recipiantur in potentia & corpore , cui anima intime ac formaliter coniuncta sit . Et ideo non tam proprie dicitur anima videre , sicut intelligere : sed homo totus est , qui per se primo videt , principaliter quidem per animam , instrumentaliter autem per corpus . Quid autem horum verius sit , in proprio loco tractandum est .

Quæ accidentia corrupti eadem numero manent in genito .

XXXVII. Dico secundo : Quamvis probabile sit naturaliter non manere eadem accidentia numero in re Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

genita , quæ erant incorrupta , probabilius tamen videtur oppositum quoad quantitatem , & dispositiones quæ vel ordinantur ad formam geniti , vel illi non repugnant , præsertim quando in sola materia prius inhaerebant . Cur addam hanc limitationem , constabit ex resolutione quartæ quæstionis propositæ . Hanc conclusionem (ut existimo) satis probat multa ex argumentis factis in secunda opinione . Et declaratur brevitè , supponendo , quod Caietanus notavit de ente & essent. cap. 7. quæst. 17. quatuor tantum modis posse definiri accidens , scilicet vel ad corruptionem subiecti , vel per introductionem contrarii , vel per deletionem termini , vel per absentiam alterius causæ conservantis . In presenti ergo talia accidentia non possunt definiri ex defectu proprii subiecti cui inhaerent : nam supponimus esse inhaerere in sola materia , quæ non perit . Item , secundus modus corruptionis hic non habet locum , quia quantitas non habet contrarium , & licet qualitas illud habeat , supponimus tamen in casu , de quo loquimur , non introduci . De tertio etiam modo constat , non esse ad rem , quia est proprius relatiuorum . Superest ergo dicendum de quarto : nam si per absentiam formæ substantialis pereit omnia accidentia compositi , & non ex defectu causæ materialis , quia supponimus , formam per se non immediate concurrere , etiã partialiter , ad recipiendam quantitatem , necesse est ut forma habeat respectu accidentium aliquod aliud genus causalitatis , ratione cuius ex absentia talis causæ sequatur corruptio talium accidentium . Nam si accidentia non pendent à forma in aliquo genere causæ , non est cur pereant , recedente forma . Duobus autem modis intelligi possunt pendere , scilicet in genere causæ formalis , vel efficientis .

Prior dependentia non potest esse immediata , sed mediata : forma enim substantialis non informat quantitatem vel alia accidentia , neque intelligi potest , quo alio modo immediate circa illa exerceat munus causæ formalis : ergo non possunt accidentia pendere à forma immediate in eo genere causæ . Mediata vero dependentia vera est , & facile intelligitur , nam , quia accidentia proxime pendent à materia ut à subiecto , & materia pedit à forma in genere causæ formalis , sit , ut saltem mediate quantitas pendeat à forma in genere causæ formalis . Hæc autem dependentia non satis est , ut , recedente forma , pereat quantitas , quia formæ quæ recedit , succedit alia , quæ idem numero subiectum conservat . Etenim sub hac ratione quantitas non alia de causa pedit à forma , nisi quia materia pendet : ergo si circa materiam illa dependentia satis suppletur per subsequentem formam , multo magis circa quantitatem . Et declaratur à simili , nam si materia effectiue conservaretur ab uno agente , & postea defineret conservari ab illo , & conservaretur ab alio , nihilominus haberet eandem formam substantialem , & eadem accidentia in eo manerent , quia formæ & accidentibus impertinens est , quod materia conservetur ab hoc , vel illo agente , aut hac vel illa actione , sed per se solum est necessarium , ut eadem numero conservetur : idem ergo est in presenti . Imo , si Deus per absolutam potentiam conservaret materiam sine forma , supplendo effectiue formalem concursum formæ (quod infra ostendemus fieri posse) quantum est ex vi huius dependentiæ manerent in materia omnia accidentia quæ in illa inhaerent , quia ad illa solum requiritur , quod materia conservaretur : quod verò hac via , id est , mediate forma , vel per solam efficientiam superioris causæ , parum interest . Sicut in mysterio Eucharistiæ dicunt Theologi , conservata quantitate absque substantia , sine novo miraculo , in ea conservari accidentia quæ illi inhaerent : quia supponendo , quod illi inhaereant , solum pendent à substantia mediate , ut à sustentante quantitatem : unde

Cc 3 hoc

hoc ipso quod Deus supplet effectiue sustentationem illam materialem, possunt eadem accidentia in quantitate inherere & conseruari. Propter hanc ergo formam mediatam dependentiam non destruentur accidentia, recedente forma.

XXXIX. Alius modus dependentiæ esse potest in genere *causæ efficientis*, qui est probabilis: omnino tamen incertus, nec vlla sufficiens ratione hæcenus probatus, vt supra ostendi, & ex solutionibus argumentorum amplius patebit. Nunc verò addo, etiam admittam illa dependentia effectiua immediata, non sequi, recedente forma substantiali, perire quantitatem, propter causam paulo antea insinuatam, videlicet, quia illi causæ quæ recedit, alia similis succedit, sufficiens ad conseruandum eundem numero effectum absque interruptione: quando autem causæ efficientes ita sibi succedunt, non mutatur effectus, sed idem numero conseruatur. Hæc posterior propositio supponitur ex dicendis infra de causa efficiendi. Prior autem propositio probatur, quia licet forma substantialis, quæ succedit alteri, sit specie diuersa, tamen in ratione causandi effectiue quantitatem, in qualibet est sufficiens vis. Vnde etiam qui dicunt mutari quantitatem, fatentur ex forma succedente, quantumuis imperfecta, manere quantitatem omnino similem priori, & æque perfectam: ergo multo maiori ratione habebit illa forma vim ad influendam in præexistentem quantitatem & conseruandam illam, nec potest reddi sufficiens ratio, cur in hoc effectu hoc magis repugnet, quam in alius. Nam licet posset aliquis dicere, eam efficientiam quæ est per naturalem resultantiam, esse adeo intrinsecam, vt non possit per successionem similis aut æqualis causæ continuari (vt ita dicam) circa eandem proprietatem vel effectum: id tamen dicitur mere gratis ad effugiendam vim rationis; tum quia illa dimanatio quantumuis intrinseca dicatur, non transcendit causalitatem effectiuam; tum etiam quia qualiscunque sit illa efficientia, alia similis succedit, & ibi non adiungitur alia connexio formalis, aut materialis, neque indiuiduatio quantitatis est per hanc formam: nihil ergo obflare potest, quo minus per influxum similis formæ eadem quantitas conseruetur; ergo siue quantitas effectiue dependeat à forma substantiali, vt est forma corporeitatis, siue non, hinc inferri non potest, mutari accidentia in alia similia numero distincta, mutata forma. Quod si nulla causa sufficiens corruptionis assignatur, superflue multiplicatur res, & introducitur tanta mutatio, vbi etiam sensus ipsi repugnare videntur. Omitto, hunc dicendi modum fauorabiliorem (vt sic loquar) esse ad res aliquas Theologicas explicandas vt est mysterium Eucharistiæ, & effectus, qui ex illo consequuntur, & veneratio reliquiarum, nam cum contingamus quantitatem, & extrinseca accidentia, maior deuotio conciliatur circa corpora Sanctorum, si intelligamus, hanc eandem quantitatem, quam nos contingimus, fuisse in corpore viuo eiusdem Sancti.

Explicatur mutua dependentia, & prioritas inter quantitatem, & formam substantialem.

XL. Dico tertio: In aliquo genere causæ verum est compositum substantiale, ac vnionem formæ cum materia esse prius natura quantitate, & aliis accidentibus: licet in alio genere sint posterius. Hæc assertio in primis potest probari hac generali ratione, quod forma substantialis quantitatem requirit in materia: & e contrario, accidentia habent aliquam dependentiam à composito, & à forma: sed omnis dependentia secum affert aliquam prioritatem naturæ: ergo. Maior patet ex dictis, nam saltem oportet esse dependentiam mediatam, quatenus materia pē-

det à composito & à forma. Modus autem in particulari declarandi, & defendendi hoc genus causalitatis varius esse potest, iuxta varios modos attribuendi formæ causalitatem in quantitatem. Ex quibus ille facilius est & clarius, & in rigore sufficiens, iuxta quæ forma dicitur supponere quantitatem vt præparationem materiæ: eiusque prioritatem reduci ad genus causæ materialis: quantitatem vero pendere à forma solum mediate in genere causæ formalis. Vnde, sicut materia & forma ad inuicem pendunt, & sunt prius, & posterius in suis generibus sine repugnantia: ita similiter se habere possunt quantitas & forma substantialis: & eadem ratione, sicut materia licet pendeat à forma, & sub ea ratione dicatur posterior, illa nihilominus potest manere sub forma distincta: ita idem proportionaliter est in quantitate.

Ex quo etiam obiter intelligitur non repugnare eandem rem esse priorem duratione quam aliam, & posteriorem natura in aliquo genere causæ: loquor de eadem re materialiter (vt ita dicam) & non formaliter, quatenus effectus est alterius: sic n. materia huius ligni, v. g. absolute prior duratione est, quam forma ligni, fuit enim creata à principio mundi, & ex tunc habet esse, nunc autem quatenus pendet ab hac forma, est natura posterior illa. Similiter, si vnum lumen prius productum à præcedente luminoso, conseruetur ab alio postea creato, tale lumen est prius tempore sua causa conseruandæ; quam diu vero ab ea conseruatur, sub hac ratione est natura posterior: & vt tempore antecessit, non fuit effectus talis causæ: & ideo illa temporalis antecessio per accidens habet ad causalitatem vel ordinem naturæ postea subsequutum: & propterea non repugnat eandem rem quæ nunc est natura posterior, tempore antecessisse: nam per se solum necessarii sunt vt effectus natura posterior, ex quo cœpit esse effectus seu quatenus effectus est, non sit tempore prior sua causa à qua pendet per influxum realem: quod addo, vt finalem causam excludam. Ad hunc ergo modum Philosophandi est de quantitate, & forma substantiali: potest enim quantitas dici posterior natura substantiali forma, quatenus ab ea pendet modo supra dicto, & nihilominus esse tempore anterior hac vel illa forma. Quapropter nulla vim habet illa ratiocinatio: compositum substantiale est prius natura quam accidentale, & forma substantialis quam quantitas: ergo quantitas non inheret materiæ: ergo recedente hac forma, perit hæc quantitas. Negatur enim vtrique illatio, quia cum posterioritate naturæ potest esse prioritas temporis: & quia quod vna ratione est prius, potest alia esse posterius.

Atque hic modus est facilis, vt dixi, & in rigore sufficiens: potest autem alius excogitari ad explicandum hunc mutuum ordinem inter quantitatem & formam, vt nimirum altera respectu alterius sit conditio necessaria vt materia illas possit recipere; nam materia non potest recipere naturaliter formam nisi sit extensa, neque quantitatem nisi sit terminata per formam: atque hac de causa possunt ad inuicem dependere quantitas & forma sub diuersis rationibus materialibus. Nam licet forma respectu materiæ sit causa formalis, respectu tamen quantitatis reducit ad materialem, iuxta hunc dicendi modum, quia est veluti dispositio materiæ, vt possit quantitatem sustentare: Nec est inconueniens quod dispositiones diuersarum rationum habeant inter se hanc mutuam dependentiam, tum quia ordinantur ad diuersos effectus formales, qui ex diuersis capitibus sunt necessarij subiecto, tum præcipue, quia non habent illum mutuū ordinem inter se immediate, sed respectu subiecti, ad cuius esse sunt necessarij. Exemplum esse potest in calore, & siccitate ignis: vtraque n. qualitas est necessaria dispositio ad conseruationem ignis: vnde & calor dici potest necessaria dispositio ad siccitatem, & siccitas ad calorem ignis: quia illa necessitas non oritur

ex ipsis qualitatibus secundum se, sed quatenus vtriusque necessaria est ad conseruationem talis subiecti. Hæc tamen mutua dependentia quantitatis & formæ, non impedit quo minus quæritas & possit inherere materiæ, & possit manere mutata forma: quia per se non requirit hanc vel illam formam, sed absolute substantialem formam. Addo etiam, in huiusmodi mutua dependentia prioritatem ipsam naturæ, esse diuersæ rationis in vtroque extremo: nam in quantitate est via originis & executionis, ac præparationis materiæ, in forma vero est via perfectionis, intensionis, & vltimæ terminationis materiæ. Et hæc etiam ratione facilius intelligitur posse mutari formam, manente eadem quantitate in materia. Atque ita posset etiam hæc mutua prioritas explicari per habitudinem causæ finalis & materialis, vt ex dictis facile constat. Denique à multis explicatur per habitudinem causæ materialis & efficientis, quia quantitas materialiter comparatur ad formam per modum dispositionis: forma vero ad quantitatem efficienter. Hic vero modus in se est difficilior propter ea quæ dixi inter arguendum pro secunda sententia: erit tamen intelligibilior, si quantitas non ponatur vt dispositio præparans, sed tantum vt conseruans & fouens. Et, hoc etiam posito, non obstat, quo minus quantitas inherere materiæ, & in ea manere possit, mutata forma, quia potest quantitas manere à forma in materiam, & per varias formas eadem conseruari, vt supra explicatum est. Mihi tamē priores modi probabiliores videntur, & omnibus difficultatibus sufficienter satisfacere.

Probabilius est quantitatem semper inherere soli materiæ.

XLIII. Dico quartò: In compositis substantialibus ex materia & forma extensa, probabile est habere quantitatem peculiarem vnionem cum forma, seu in illa immediate recipi partialiter simul cum materia: probabilius tamen est oppositum, id est, eodem modo Philosophandum esse de omnibus substantiis materialibus. Est in his formis specialis ratio dubitandi, quia hæc formæ extensæ participant effectum formalem quantitatis: nam coextenduntur illi, & partes earum non possunt naturaliter se se loco penetrare propter quantitatem: ergo necessarium videtur, vt quantitas longe aliter eis vnatur, quam animæ rationali: ergo vnatur eis proximè & immediate: vnatur autem per modum accidentalis formæ, & dando suum effectum formalem iuxta capacitatem passivæ: ergo inheret illis, & recipitur in illis partialiter. Et confirmatur, nā ex negatione formalis effectus quantitatis in anima rationali, inferebamus negationem proximæ vnionis, & partialis inherentiæ, ergo ex opposita affirmatione, contraria etiam affirmatio recte colligitur: ideo enim ad negationem sequitur negatio, quia ad affirmationem requiritur affirmatio. Tandem confirmatur, quia duobus tantum modis potest aliqua res participare effectum quantitatis, scilicet, vel quia recipit quantitatem, vel quia recipitur in quantitate, vt calor vel color, sed forma substantialis non participat effectum quantitatis hoc posteriori modo, quia non potest ipsa recipi in quantitate: ergo oportet vt fiat priori modo. Maior patet, quia nisi altero ex illis duobus modis coniungantur quantitas & res quæ quantificatur (vt sic dicam) non vnentur per se immediate, sed tantum per accidens, quatenus vnuntur eidem subiecto; hoc autem non satis est, vt vna participet effectum alterius, vt patet in anima rationali, & in accidentibus: nam licet albedo, & dulcedo in eodem subiecto vniantur, albedo non fit dulcis, nec dulcedo alba. Propter has ergo rationes videtur probabile esse, singulare in homine, quod quantitas in sola materia inherere, quod licet

verum esset, non repugnaret his quæ hæcenus diximus de causalitate materiæ respectu accidentium: solum enim dictum est materiam ex se posse per suam entitatem solam exercere hanc causalitatem sine adminiculo formæ (vt sic dicam) conrecipientis accidentis: nunc vero probabiliter addimus, compositum posse per se primo & adæquate exercere hanc causalitatem immediate circa quæritatem, & mediate circa accidentia, quæ insunt quantitati: vnde concluditur, materiam interdum per se solam, interdum simul cum forma exercere hanc causalitatem.

Ad persuadendam autem alteram assertionis partem, qua dicimus oppositum esse probabilius, interrogandum occurrit iuxta dictam sententiam, si quæritas inest immediate alicui composito materiali, ita vt proximè vnatur formæ & materiæ partialiter, an in quantitate sit vna indiuisibilis vnio ad materiam & formam, an vero sit vna cõposita ex duabus partialibus. Nam, quod sit indiuisibilis, videtur ex eo probari, quod res quæ vnitur, indiuisibilis est: non enim nunc consideramus in quantitate diuisibilitatē partium integranrium, sed indiuisibilitatem quam habet in ratione formæ: nam comparando totā quæritatem, & singulas partes eius ad subiectum, eadem entitas quantitatis quæ vnitur materiæ, vnitur formæ, & è contrario: & hoc sensu dicimus illam esse indiuisibilem in ratione formæ: ergo vnio est indiuisibilis, licet res ad quam terminatur vnio, composita sit. Patet cõsequentiā, tum quia vnio, cum sit modus formæ quæ vnitur, debet esse illi proportionata & accommodata, tum etiam quia per eam vnionem indiuisibiliter vnitur quantitas composita, & vtriusque parti eius. Et confirmatur, nam in causalitate effectiua, quando effectus procedit à duabus causis per se, vel partialibus in vno ordine, vel totalibus in diuersis, vnica indiuisibili actione manat effectus ab vtraque causa: ergo in genere causæ materialis quantitas quæ est adæquate in toto composito, & partialiter in materia & forma, eadem indiuisibili vnione ab vtraque pendet.

In contrarium vero est, quia illa vnio quantitatis ad materiam potest conseruari, etiam si dissoluatur vnio ad hanc formam: ergo nō est vna & indiuisibilis vnio; nam quod indiuisibile est, non potest ex parte manere, & ex parte corrumpi: pugnat enim hoc cum indiuisibilitate. Vnde, quando effectus per eandem actionem indiuisibilem pendet à duabus causis, non potest illa actio conseruari respectu vnus causæ, & cessare respectu alterius: quomodo enim diuidetur, quod indiuisibile est. Primum vero antecedens probatur, quia materia de se sufficiens est ad sustinendā quantitatem, vt supra est ostensum: ergo de se est sufficiens terminus vnionis quantitatis ad ipsam: ergo quamuis dissoluatur vnio ad formam, si materia in rerum natura manet, conseruabitur vnio ad ipsam: vt, verbi gratia, si Deus, ablata forma, conseruaret materiam, suppleto effectiue concursu formæ, sine nouo miraculo conseruaretur vnio quantitatis ad materiam, propter dictam rationem, & tamē, ablata forma, necesse est auferri vnionem ad ipsam: ergo necesse est illas vniones esse saltem partialiter distinctas. Item, de facto in homine conseruatur vnio quantitatis ad materiam sine immediata vnione eiusdem quæritatis ad formam: ergo pari ratione in quolibet alio corpore potest manere eadem vnio quantitatis ad materiam, dissoluta vel mutata vnione ad formam. Neque enim verisimile est, vnionem quantitatis ad materiam esse maiorem, vel alterius rationis in homine, quam in aliis substantiis: quia nō habet maiorem, vel diuersum effectum formalem in corpore hominis, quam in aliis corporibus: ergo non magis inheret illi, aut diuerso modo. Denique alias necesse esset, mutata forma, mutari totam vnionem quantitatis ad subiectum suum, quia si est indiuisibilis, non potest minui aut augeri, aut in vna parte

XLIV.

XLV.

Cc 4 muta-

mutari, & in alia manere: sed aut tota manere debet, aut tota mutari: non potest autem tota manere, si est indiuisibilis, & peculiari modo, ac immediate ad formam materialem terminatur, quia si forma quæ recedit, est materialis, iam tollitur vnio ad ipsam: si vero forma quæ recedit, est immaterialis, necesse est vt illi succedat materialis forma, cui quantitas peculiariter vnitur, quod non posset fieri per augmentum vnionis, si vnio est indiuisibilis: ergo erit per mutationem totius vnionis: ergo quoties forma mutatur, necessario mutanda est tota vnio quantitatis: ergo & quantitas ipsa, quia non potest quantitas mutari de subiecto in subiectum, nec conservari eadem, mutata inhaesione: ostendimus autem probabilius esse, non necessario mutari quantitatem, mutata forma: ergo.

XLVI.

Quantitas
materiae
forma non
simpliciter
vnione ne-
cessatur.

Propter hæc ergo probabilius videtur, non vniri quantitatem materiae & formae vna & indiuisibili vnione. Neque enim verisimile est, vnionem quantitatis ad materiam esse diuersæ rationis in homine, ac in aliis rebus: quia de vnione non possumus iudicare, nisi ex termino & effectu ipsius: hic autem est eiusdem rationis in materia hominis, & aliarum rerum: si ergo illa vnio in homine non dicitur habitudine essentialiter & indiuisibiliter ad duas res, neque etiam in aliis rebus illam includit. Quapropter si in aliis rebus quantitas peculiari modo vnitur formis, id fit per augmentum vnionis, addendo scilicet peculiare seu partialem vnionem ad formam.

XLVII.

Forma sub-
stantialis cum
quantitate
non imme-
diata vni-
tur.

Ex hoc vero ulterius infero probationem posterioris partis conclusionis, scilicet probabilius esse etiam in rebus omnino materialibus non intercedere specialem vnionem partialem inter formam, & quantitatem. Probatur primo, quia in omnibus rebus quantitas vnitur materiae vt causæ totali, & sufficienti in genere causæ materialis: ergo non vnitur alteri rei in eodem genere causæ. Antecedens probatur, quia in homine vnitur quantitas materiae vt causæ totali in illo genere; sed illa vnio est eiusdem rationis & perfectionis in aliis rebus: ergo. Item, quia materia de se est sufficiens vt sit totalis causa, & in suo genere necessario & naturaliter causat, quantum potest: ergo in quolibet re ita causat, & vnitur quantitati per modum sufficientis, & totalis causæ. Tandem, quia quando materia transmutatur à forma hominis ad formam cadaueris, non est verisimile diminui in illa causalitatem circa quantitatem: & vt dicebam, non posset satis intelligi illa diminutio sine transmutatione ipsiusmet quantitatis. Prima vero consequentia probatur, quia vnus effectus tantum potest dari vna causa totalis in quolibet genere & ordine: si ergo materia est sufficiens, & totalis causa per modum subiecti inhaesione quantitatis, superfluum est fingere, quod aliquid aliud concurrat proximè in eodem genere causæ. Item, quia vnio quantitatis ad materiam est in sua specie integra & totalis, vt patet in homine: ergo non potest coniungi cum alia vnione partiali ad componendam vniam integram vnionem. Tandem, quia quantitas est proprietas intrinseca substantiæ corporeæ: ergo natura sua dicit definitam habitudinem ad aliquod subiectum inhaesione sibi connaturale & proportionatum: ergo vel illud semper est materia, vel semper compositum: neque enim intelligi potest, quod indifferenter, & quasi sub distinctione respiciat vtrumque, cum habitudo eius sit simplex & vnus rationis, & determinet subiectum seu terminum sibi proportionatum. Si ergo hoc subiectum sit totum compositum, erit quantitas in homine præternaturali modo, & quasi inadæquato: si vero habitudo transcendentalis quantitatis est ad materiam, vt ad proprium & adæquatum subiectum inhaesione, semper & vbique quantitas est in sola materia, vt in tali subiecto.

XLVIII. Et confirmatur, soluendo rationem in opposi-

tum; quia, vt forma materialis sit suo modo extensa, & quanta, non est necesse vt quantitati subiciatur, sed satis est, quod rei quantitas inhaereat, non inhaerendo ipsi quantitati, sed rei per se primo quantificatae per quantitatem se illi coaptando, & coextendendo: quod est manifestum in aliquibus formis, aut modis accidentalibus, vt sect. sequen. tractabimus. Et à priori declaratur breuiter, supponendo, quod distinctio partium quoad entitatem, neque in materia, neque in forma, prouenit formaliter à quantitate, sed supponitur potius in vnaquaque entitate ex sua intrinseca natura, & gradu perfectionis, & in materia est veluti primum fundamentum, & aptitudo ad quantitatem. Forma igitur materiales naturae suae habent consistere ex partibus entitatis (in quo differunt ab anima rationali) quod non habent à quantitate, sed ex sua specifica & essentiali ratione, quia non transcendunt talem gradum perfectionis & quia sunt educibiles de potentia materiae, à qua in esse & fieri pendunt. Ex hac vero natura in eis consequitur, vt quando vnuntur materiae, coextendantur illi extensione entitatis (vt ita dicam) id est, quod vniantur vni parti materiae per vniam partem suam, & alteri per aliam, &c. quam extensionem non habent formaliter per quantitatem, sed per entitatem suam. Vnde, si Deus consecraret substantiam materialem sine quantitate, manerent forma & materia vnita cum prædicta extensione, seu entitatis partium distinctione. Ex hoc autem ulterius prouenit, quod cum materia est affecta quantitate, & ratione illius, partes eius sunt impenetrabiles in ordine ad locum, materialis forma, quæ tali materiae coextenditur, hoc ipso participet illam conditionem quantitatis, non ratione sui, sed ratione subiecti: nam, quia partes formae inseparabiliter adherent partibus materiae quantae, necesse est, vt sint impenetrabiles inter se, vel cum alia simili forma, sicut sunt partes ipsius materiae: ergo propter hunc modum essendi talium formarum non est necesse quantitatem immediate inhaerere tali formae, vt partiali subiecto. Vnde ad argumentum in forma respondetur, esse quantum per accidens, non esse effectum formalem quantitatis, sed solum esse quantum per se primo, nam etiam motus & tempus sunt quanta per accidens, ratione subiecti, vel spatij, idque magis patebit ex solutione secundæ confirmationis.

Ad primam ergo responderetur, si sit sermo de proprio & rigoroso effectu formali quantitatis, neque in formis materialibus, neque in accidentalibus habere quantitatem hunc effectum; si vero latius dicatur effectus quantitatis quolibet extensio corporalis, sic negatur consequentia. Nam licet ex eo, quod anima rationalis non habet extensionem per se, vel per accidens, recte inferatur non vniri immediate quantitati per modum subiecti, tamen illa negatio non est adæquata ratio, & ideo ex opposita affirmatione, quantum ad extensionem per accidens, non recte inferitur, formas materiales habere prædictam vnionem ad quantitatem.

Vt ad secundam confirmationem respondeam, in primis ex ea sumo, quantificationem (vt ita loquar) formarum, vel qualitarum corporalium non pertinere ad effectum formalem quantitatis, nam interdum resultat hic effectus, seu conditio ex quantitate, non vt ex forma, sed vt ex subiecto: quantitas autem non dat suum effectum formalem, vt exercet munus subiecti, sed vt est forma inhaerens: nam priori ratione potius ipsa recipit formalem effectum, dum fit alba, &c. Igitur, quod albedo quantitati inhaerens, suo modo quantificetur, non est per informationem seu causalitatem formalem quantitatis, sed est conditio & denominatio, quam participat à subiecto suo, in quo inhaerendo, ei coextenditur, nam inde fit, vt partes formae ita inter se distent, vel impenetrabiles sint, sicut partes subiecti. Hinc ergo vlti-

Meritis dicitur, illis duobus membris in argumen-
to positis addendum esse tertium, vel potius secun-
dum subdividendum esse, nam potest forma exten-
di ad extensionem subiecti, vel quia recipitur in qua-
ritate, vel quia recipitur in re extensa per quantita-
tem, ut declaratum est, & magis constabit ex dicen-
dis sectione sequenti.

*Soluntur argumenta prioris sen-
tentia.*

LL. *Quæstio de
substantia
et accidenti*
Sperest respondeamus argumentis prioris sen-
tentia: & primum ad Aristotelem respondetur ge-
neraliter, quamvis saepe dixerit substantiam seu
ens actu esse subiectum accidentium, nunquam ta-
men explicuisse, quod per se primo sit subiectum
ratione totius compositi. Potest autem simpliciter
tribui composito quod recipiat accidentia, quam-
vis non per se ipsum, sed per partem illa recipiat.
Neque etiam unquam dixit aperte, petere omnia
accidentia corrupta substantia, quin potius saepe
significat, aliquando manere eandem affectionem
in re genita, quæ fuit in corrupta, quamvis (ut
verum fatear) etiam non dixit expresse esse ean-
dem numero, & potest exponi de eadem in specie,
ipse vero absolute de identitate loquitur, ut patet
primo de Generat. textu vigesimo quarto, & certe
in qualitatibus non dicitur eadem, quæ est numero
diuersa, sed similis. Deinde respondetur ad singula
testimonia.

II. *Quæstio de
substantia
et accidenti*
Primum erat ex 1. de Generat. ubi constituens
differentiam inter generationem & alterationem,
ait in generatione non manere subiectum sensibile:
& inferius ait tunc esse generationem substantialem
quando nullum sensibile manet ut subiectum. Re-
spondetur tamen per subiectum sensibile intellige e
Aristotelem substantiale compositum, quod solet
communiter appellari substantia sensibilis. Vnde i-
dem est dicere subiectum sensibile, quod suppositum
sensibile: illud enim est in quo principaliter sunt ac-
cidentia, & de quo prædicantur: quando ergo in
transmutatione manet huiusmodi subiectum secu-
dum idem nomen, & eandem rationem, solum fa-
cta est alteratio: quando vero tale subiectum non
manet, sit substantialis corruptio, & generatio. Ma-
le ergo quidam exponunt, nullo sensibili manente, id
est, nulla qualitate, vel accidente sensibili manente,
cum idem Aristoteles expresse addiderit, Nullo sensi-
bili manente ut subiecto, scilicet integro & completo. In
text. autem 24. non dicit Aristoteles, in substantia
corruptione mutari omnia accidentia: sed potius
ait, quando in genito & corrupto manet integra ea-
dem affectio, ut eadem frigiditas, vel perspicuitas in
aqua, & aere ex illa generato, non esse existiman-
dum frigidum, aut perspicuum esse aliquid com-
mune subiectum, cuius affectiones sint esse aquam,
aut esse aerem, alioqui (inquit) solum facta esset al-
teratio: sit enim alteratio, quotiescunque quod trans-
mutatur, est passio eius quod permanet. Atque ita
exponit illum locum Diuus Thomas. Ex qua ex-
positione potius habetur posse fieri transmutatio-
nem substantialem in subiecto, quamvis maneat ea-
dem affectio.

LII. *Quæstio de
substantia
et accidenti*
Secundum testimonium ex 1. Physic. nil obstat,
fatemur enim materiam respicere per se primo sub-
stantialem formam, quia hoc non impedit, quo mi-
nus quantitatem & accidentia recipiat, quatenus ad
illam disponunt. Ad tertium ex 5. Physicorum re-
spondetur, differentiam inter substantialem gene-
rationem, & alios motus accidentales esse, quod ma-
teria ut est subiectum generationis, non supponitur
informata aliqua forma substantiali: vnde tam ad-
equatum, quam proprium & principale subiectum
generationis est ipsa materia, ut est in potetia ad ef-

se simpliciter: at vero ad mutationem accidentalem
semper supponitur constitutum ens simpliciter, seu
substantiale suppositum, quod absolute denomi-
natur subiectum quod, seu principale talis mutatio-
nis: & eodem sensu dicitur, subiectum mutationis
accidentalis esse ens actu, & simpliciter: non est ta-
men necesse ut secundum se totum, ac per se primo
recipiat talem mutationem, sed potest ipsam reci-
pere per partem. Dices: In instanti, quo fit genera-
tio substantialis, alteratio præcedit in sola materia.
Respondetur, si sit sermo de motu alterationis, non
præcedere in sola materia secundum sensum prædi-
ctum, sed præcedere in ligno, v. g. aut aqua (si ex ea
fiat generatio) tanquam in supposito seu subiecto
principali, quod solum est de ratione motus pro-
prie dicti, quamvis sit in materia, ut in proprio sub-
iecto inhalationis, quod non repugnat rationi mo-
tus. Si vero sit sermo de alteratione quoad ultimum
& momentaneum terminum eius, sic verum est or-
dine naturæ fieri in materia priusquam intelligatur
substantialiter informata, sed tamen illa terminatio
non est motus proprie dictus, sed mutatio quædam
instantanea, vel potius quoddam mutatum esse ex-
trinsece terminans motum. Addo etiam, ex acci-
dente contingere, ut illa mutatio fiat in materia pri-
ma, quia coniungitur generationi substantiali, &
corruptioni prioris subiecti, quod toto tempore
præcedente illo motu movebatur.

Quartum testimonium ex 7. Metaphys. non ha-
bet difficultatem: ita enim dicitur materia ex se nec
qualis, nec quanta, sicut dicitur informis: dicitur
autem informis, non quia non formetur, sed quia
ex se, & in entitate sua nullam includit formam: sic
igitur dicitur non esse qualis, non quia nulla quali-
tate afficiatur, sed quia ex se nullam habet qualita-
tem, nec in entitate sua illam includit. Dices: Saltem
dicitur quanta, quia ex natura sua habet quantita-
tem. Respondeo primum dici posse ex se non quan-
tam, quia in entitate sua non includit quantitatem,
quamvis illam postulet: sed hoc modo etiam sub-
stantia corporea integra posset dici non quanta. A-
liter ergo potest dici materia non quanta de se, quia
nullum certum terminum quantitatis postulat: & i-
deo de se neque est magna, nec parva, &c. Item quia
licet sit subiectum cui inheret quantitas, quia ta-
men solum suppositum est, id quod simpliciter est,
ideo illi soli huiusmodi denominationes simplici-
ter tribuuntur. Si tamen rem ipsam solum specte-
mus, non est dubium quin sicut materia dicitur cor-
porea, ita etiam possit dici quanta.

Ad quintum testimonium ex 7. & 12. Metaphy-
sicæ respondetur, substantiam esse priorem natura
accidente absolute & simpliciter, si ea etiam abso-
lute & simpliciter comparentur: si vero vnaquæque
substantia ad sua accidentia comparetur, est etiam
prior simpliciter & in omni genere, aut secundum
totum, aut secundum partem: comparando vero
substantiam compositam ad eius quantitatem, est
quidem prior perfectione, & prior natura in ratione
finis, & suo modo etiam in genere causæ formalis:
tamen in aliquo genere causæ, scilicet materialis,
non repugnat aliquod accidens esse prius natura a-
liqua substantia, quod in omni sententia fere omnes
authores concedunt: & ita nos dicimus via genera-
tionis, prius natura quantitatem inesse materiæ
quam formam. Ad sextum testimonium ex capit.
de substantia, respondetur non dicere Aristotelem
destructa hac vel illa substantia, destrui omnia ac-
cidentia, quæ sunt in ipsa, sed destructis primis
substantiis, quod est verissimum, quia nisi substan-
tiæ corruptæ succederet alia, non manerent acci-
dentia. Deinde etiam si de particulari substantia
loquamur, intelligendum est destructa substantia
omnino, id est, secundum totum, & secundum
partem, non posse quod in ipsa est manere: nam si
tota

LIV.

LV.

tota substantia destruat, & pars maneat, non repugnabit aliquid in illa manere: sic enim destructo homine manet intellectus in anima: quæ manet: cum ergo materia permaneat, poterit in illa quantitas conservari.

LVI.

Rationes
primæ sententiæ
sola sunt
Prima.

Secunda.

Rationes illius sententiæ expeditæ fere sunt ex probationibus secundæ. Ad primam enim iam sæpe dictum est materiam habere suum esse proprium, quod, licet in genere substantiæ sit incompletum, tamen comparatione accidentis est esse simpliciter, ac per se subsistens partialiter: & licet pendeat à forma in aliquo genere, & ideo in illo dici possit materia prius natura coniungi formæ substantiali quam accidentali: hoc tamen non obstat quo minus materia, & per suam entitatem sit capax sustentandi accidentia, & sub alia ratione, & in alio genere causæ prius natura coniungatur illis. Ad secundam concedimus materiam primario respicere substantialem formam, & ideo ordine intentionis seu finis prius illi coniungi, non tamen ordine executionis: nam potius sub hac ratione prius natura coniungitur accidentali formæ, ut medio seu dispositioni ad formam substantialem. Sæpe enim potentia quæ primario ordinatur ad aliquem actum, in executione prius recipit alium quo ad alterum disponitur, ut visus primario ordinatur ad visionem, prius tamen respicit lumen, speciem, &c. & in vniuersum est hic ordo naturæ consentaneus ut priora intentione sint posteriora executione, & e converso, ut quæ imperfectiora sunt, via originis antecedant. Quod autem ibi dicitur, formam accidentalem comparari ad substantialem, ut actum secundum ad primum, non est in vniuersum necessarium: nam quantitas non videtur hoc modo comparari, sed tantum ut connaturalis dispositio substantiæ ratione materiæ. Et similiter accidentia extrinseca, quæ non manant à forma, neque in illa recipiuntur, non comparantur ad illam, ut actus secundi ad primum. Adde vero deinde, etiam si gratis demus totum quod in illo argumento sumitur, nihil inferri contra nostram sententiam: ostendimus enim quod, licet admittamus formam esse primum actum materiæ, ordine perfectionis, intentionis, & primæ originis, atque etiam ordine causalitatis effectiue, nihilominus optime consistit, & est verissimum quantitatem in sola materia recipi, ut in proprio subiecto inhaerentis, & materiali causæ; quod à nobis hoc loco præcipue intenditur. Quod vero, non obstante ea prioritate formæ, possit quantitas manere in materia, & esse prior tempore in illa, quam quælibet determinata forma præter primam, quæ cum materia concreta est, satis probabiliter (ut existimo) est à nobis declaratum in secunda assertionem.

LVIII.

Tertia.

Hinc facile respondetur ad tertiam rationem, primo gratis concedendo quantitatem consequi actiue formam substantialem, ut est forma corporeitatis, & negando consequentiam, quia (ut sæpe dixi) potest manere à forma in materiam, & per successionem formarum in ea conservari. Secundo verissimilimum est quantitatem esse proprietatem consequentem materiam, seu (quod idem est) debitam composito ratione materiæ. Primum enim, commune fere axioma est quantitatem sequi materiam, & qualitatem formam: hac enim ratione distribunt Doctores prædicamenta absoluta, & eorum sufficientiam assignant. Deinde per se consentaneum est rationi, ut cum materia habeat veram ac realem essentiam propriam, licet partialem, ratione illius habeat aliquam proprietatem: nec necesse est, ut forma ex communi ratione formæ substantialis habeat certam aliquam proprietatem specificam: sed satis est quod illi respondeat aliqua communis seu generica ratio qualitatis. Sicut ex communi ratione substantiæ immaterialis non sequitur aliqua forma accidentalis specifica, sed sequuntur intellectus & voluntas

ut sic. Præterea cum homo constet ex materia & forma omnino spirituali, & nihilominus sibi vendicare eandem quantitatem, quæ aliæ res materiales, signum est postulare illam ratione materiæ, non ratione formæ. Denique ipsa proportio inter quantitatem & materiam satis indicat, quantitatem consequi materiam: nam quantitas per se non est actiua, sicut nec materia. Item, est apta ad recipiendum, vel ut potentia proxima, vel ut ratio & conditio bene disponens ad patiendum & recipiendum: est ergo satis verisimile quantitatem esse debitam materiæ, seu ratione materiæ. Quod etiā confirmari potest ex eo quod supra probauimus, nempe, omnem rem habentem materiam, habere etiam quantitatem, & e converso. Duobus autem modis potest intelligi hæc naturalis coniunctio inter materiam & quantitatem. Primo solum ratione potentiæ passiuæ intrinsece naturæ sua postulantis talem affectionem. Neque enim necesse est, ut omnis innata proprietas sit debita ratione principij actiui: sed interdum sufficit passiuum; quo modo multi existimant motum esse naturalem celo, & esse in centro, esse naturale terræ, & intellectui angelico esse naturales species intelligibiles secundum potentiam receptiuam, non actiuam. Secundo modo potest intelligi per intrinsecam dimanationem actiuam. Et licet prior modus sufficiat, hic posterior nullum habet inconueniens: quia licet materia sit potentia ad formam substantialem, in se tamen habet veram essentiam actiuam & entitativam: quid ergo mirum quod ab illa manet aliqua proprietas ipsi proportionata? Quod enim materia non sit actiua per propriam actionem, ideo est, quia cum sit pura potentia, nec potest agere rem sibi similem, quia deberet creare illam, nec potest agere in similem potentiam, quia non habet ex se actum proportionatum, nisi in potentia tantum receptiuam. Sæpe autem contingit, ut res quæ non potest agere propria actione in aliud, habeat intrinsecam dimanationem in se, ut substantia angelica non habet vim actiuam similis substantiæ: habet tamen vim à qua in ipsa dimanant potentie sibi proportionatæ: & forma substantialis iuxta receptam doctrinam, non est immediate actiua formæ accidentalis, & tamen per intrinsecam dimanationem manant intellectus ab anima, & intensio frigoris à forma aquæ, cum se reducit ad pristinam frigiditatem. Denique probabile valde est alios modos ex natura rei distinctos manere actiue ab essentia materiæ, ut substantiam partialem & intrinsecam præsentiam localem, & relationes, si sunt aliquid ex natura rei distinctum à fundamento.

Ad primam confirmationem negatur sequela, absolute loquendo, quamvis possit distinguere, dupliciter intelligi posse materiam recipere formam substantialem media quantitate. Primo solum, ut dispositione seu conditione necessaria, & sic conceditur: neque contra hunc sensum procedunt rationes, & incommoda quæ ibi proponuntur. Secundo tantumquam potentia proxime receptiua formæ substantialis, & hoc sensu recte improbat hoc consequens in illa confirmatione: negamus tamen id sequi; quia nullam habet necessariam connexionem cum doctrina tradita. Quid vero de qualitatibus corporeis dicendum sit, videbimus sectione sequenti. Ad secundam confirmationem concedo sequelam, nimirum quantitatem esse incorruptibilem, quoad suam entitatem, licet quoad varios terminos possit incipere & desinere esse, per diuisionem, & coniunctionem quantitatis. Quo modo autem ad quantitatem sit per se modus, non potest hic pro rei difficultate examinari: breuiter tamen dico, ad productionem quantitatis non esse per se motum, sed ad accretionem: camque non fieri, eo quod noua quantitas, aut noua pars quantitatis simpliciter incipiat esse in rerum natura, sed quia vna quantitas adiun-

Punctus questionis.

Adiungitur alteri, & quæ erat aliena, sit propria per specialem quandam actionem, ad hoc per se tendentem.

Ad quartum primò dicitur (applicando distinctionem datam) si materiam recipere quantitatem mediante forma, intelligatur solum ut conditione necessaria, & principali termino suæ existentie, sic concedi posse totam rationem, & nihil inferri contra doctrinam datam, ut facile intuenti patebit: si vero intelligatur mediante forma, ut partiali subiecto, & propria causa materiali, sic dicendum est, interdum manifeste hoc repugnare, ut in homine: indeq. satis probabiliter colligi: non esse id consentaneum naturis rerum, & causalitati materię ac formę in omnibus rebus naturalibus.

Rationes posterioris sententię, quatenus probant materiam esse proprium subiectum inherentię, & sufficientem causam materialem quantitatis, & accidentium, quæ per illam inheret, non habent, ut existimo, probabilem solutionem. Unde etiam Thomistę, & specialiter Astudillo 1. de Generat. q. 1. hoc concedunt etiam in doctrina D. Thom. dummodo non negetur, & formam substantialem simpliciter prius natura præcedere in materia, & quantitatem & accidentia omnino ab illa pendere. Quatenus autem rationes illę procedunt contra hanc posteriorem partem, & probant eadem accidentia manere in genito, quæ erat in corrupto, possent fortasse probabiliter solui, sed quia nobis videtur probabilius saltem id persuadere, in eis dissolvendis immorari non libet.

SECTIO IV.

Unum unum accidens possit esse proxima causa materialis alterius.

I. Oquimur iuxta naturas rerum: nam supposito aliquo miraculo, non est dubium, quin possit aliquod accidens concurrere, per modum subiecti, & materialis causę ad esse alicuius accidentis, & ad effectum eius, ut de quantitate in Eucharistia consecrata docent probatores Theologi. Secundum naturas autem rerum duo sunt certa: primum est nullum accidens esse posse primum, & (ut ita dicam) fundamentale subiectum alterius accidentis, quod ab aliquibus vocatur subiectum quod. Hoc patet, quia nullum accidens potest sustentare aliud, quin utrumque in altero sustentetur, & in hoc progressu, non potest procedi in infinitum: alias nihil esset in quo tota illa causalitas materialiter fundaretur. Et eadem ratione non potest fisci in aliquo accidente, alias tota collectio accidentium non esset in alio sed in se, quod repugnat naturaliter. necessario ergo sistendum est in subiecto seu materia substantiali. Et ad hunc sensum dici solet accidens, non posse esse primam causam materialem accidentis, sed ad summum proximam. Hocq. ex professo docet Arist. libr. 4. Metaph. in loco statim tractando.

II. Secundo est certum quædam accidentia inesse substantię mediis aliis accidentibus: hoc patet inductione, nam actus intellectus insunt substantię spirituali medio intellectu: & actus voluntatis media voluntate, & sic proportionaliter de reliquis actibus, vel habitibus potentiarum sensitiuarum, & qualitates corporeę ex omnium sententia insunt media quantitate. Et ratio generalior reddi potest, quia licet omnia accidentia ordinentur ad substantiam, non tamen sine ordine inter se, & ideo potest unum respicere substantiam medięque alio.

III. Difficultas ergo est, quomodo unum accidens insit substantię mediante alio, an solum ut quo, vel etiam ut quod, his enim terminis utuntur Philosophi. In quibus est cavenda æquivocatio, ut punctus controversię attingatur, nam vno sensu potest negari accidens esse subiectum quod, solum quia non est primum fundamentum, & veluti basis totius causalitatis qua sustentatur aliud accidens: dicitur autem iuxta hunc sensum aliquod accidens esse subiectum quo, quia est id quo mediante substantia recipit aliud accidens, siue priori accidenti, posterius vere ac proprie inheret, siue non. Et hic sensus non potest in dubitationem cadere, nec de illo est controversia. Alio sensu dici potest accidens esse tantum subiectum quo, & non quod alterius accidentis, quia non potest unum accidens esse subiectum etiam proximum in quo aliud accidens vere inheret, quamvis possit esse ratio inherendi, id est necessaria conditio, vel dispositio prærequisa in substantia, ut aliud accidens ei inherere possit, quo modo multi putant diaphaneitatem comparari ad lumen. Et iuxta hunc sensum vere ac proprie unum accidens non est causa materialis alterius, nisi eo fortasse sensu, quo causa dispositiva ad materialem reuocatur: quo modo etiam potest accidens esse causa materialis substantię: nos autem agimus de propria causa materiali, in qua proximè insit, & recipiatur accidentaliter forma. Unde è contrario dicitur accidens subiectum quod alterius accidentis, si vere illud in se recipiat, & in se proximè terminet unionem & inherentionem illius, etiam si non sit primum (ut ita dicam) sustentaculum utriusque: & in hoc sensu tractatur questio præsens.

Varia sententię.

IV. Prima sententię est, nullum accidens esse verum subiectum & materialem causam alterius accidentis. Ita tenet Gregorius in 2. & 12. qu. 2. artic. 2. Tribuitque Aristoteli. 4. Metaph. tex. 13. & 14. ubi probat, accidens non accidere accidenti, nisi quia ambo eidem accidunt: & subdit causam, quia non est maior ratio, cur unum accidens alteri accidat, quam è conuerso. Idem supponere videntur Nominales, qui negant qualitates panis inherere quantitati, etiam post consecrationem panis: quos citavi tertio Tomo 3. part. disp. 56. sect. 3. In eandem sententiam referri potest Capreolus in 1. distinct. 3. quest. 3. artic. 2. ad 2. Scoti cont. 1. conclusionem, ubi non satis explicat, quo sensu loquatur de subiecto quo & quod: nec ex locis Diui Thomę, quæ assert, satis id constare potest, ut videbimus, Gregorius vero clarius locutus est, qui non profert rationes magni ponderis: summa enim omnium est, quoniam forma non potest esse principium patiendi aut recipiendi, alias confunditur munus formę cum officio materię, sed omne accidens est vera forma accidentalitatis: ergo non potest esse principium receptiuum accidentis.

V. Secunda sententię est, unum accidens esse posse proximum subiectum, in quo aliud recipiatur, & consequenter posse exercere propriam causalitatem materialem circa illud. Hanc tenet, & bene declarat Durandus in 1. d. 8. 2. part. quest. 4. num. 15. eamque supponunt Diuus Thomas, & alij authores, qui (ut prædicto loco allegavi) dicunt in Eucharistia post consecrationem panis qualitates inherere quantitati separatę, non per inherentionem nouam, quæ per consecrationem illis conferatur, sed per antiquam, quam habebant in quantitate, quæ antea inhererat in materia ut in subiecto, quo sublato, remanent alia accidentia fundata super ipsam quantitatem, ut expresse docet Diuus Thomas 3. part. quest. 77. art. 2. ratio-

2. ratione 2. Et in solutione ad secundum declarat, vnum accidens per se non posse esse subiectum alterius, quia per se non est: quatenus vero est in alio, posse esse subiectum, quia potest vnum accidens, mediante alio, recipi in subiecto: & sic ait, superficiem esse subiectum coloris, quod non esset absolute verum, si accidens tantum esset medium, quo in priori sensu supra declarato. Et 1. 2. quæst. 7. artic. 1. ad 3. & quæst. 56. artic. 1. ad 3. vbi eandem doctrinam repetit, ait, vnum accidens inherere alteri, quod non potest vere dici de pura dispositione. Similia fere habet in 3. distinct. 33. quæst. 2. artic. 4. quæstiuncul. 1. & optime in quæst. de spirituali creat. art. 11. ad 13. & sæpe alias. Atque hanc sententiam cenfeo esse veram.

Quæstionis resolutio.

VI.

VT vero illam probemus, & declaremus amplius: Dico primò, quamuis non possit omne accidens in alio accidente proximè inherere, aliquibus tamen accidentibus id potest conuenire. Prior pars nota est, quia cum tota collectio accidentium debeat necessario inherere substantiæ, necesse est, vt aliquod accidens immediate substantiæ inhereat: non enim potest inter substantiam, & accidens medium inueniri: quamuis inter substantiam & aliquod accidens possit aliud accidens intercedere, quia sicut generalis diuisio entis in substantiam & accidens adæquata est, ita vt inter membra diuidentia nullum possit cadere medium: ita inter primum accidentis subiectum, quod est substantia, & totam collectionem accidentium, seu inter substantiam, & primum accidens eius, non possit medium inueniri. Quod rectè notauit D. Thomas 1. part. quæst. 77. art. 1. & 5.

VII.

Posterior pars probatur primò, inductione in accidentibus corporeis: nam omnia insunt substantiæ, media quantitate, vt omnes Philosophi docent: & videtur probari experientia, nam albedo in superficie extenditur, & calor similiter, cum diffunditur per corpus, in quantitate eius extenditur. Responderi potest, hinc solum colligi, quantitatem esse dispositionem necessariam in subiecto, vt alia accidentia corporea in ipso possint esse connaturali modo, non tamen ipsam quantitatem esse proximū subiectum, cui talia accidentia vere inherant. Sicut de substantiali forma supra probabiliter dicebamus non ingredi in materiam, nisi extensam per quantitatem, supposita vero ea dispositione, immediate coniungi entitati ipsius materiæ, & coextendi illi: cur ergo non posset idem dici de albedine, & de calore, &c. Respondetur, rationem esse valde diuersam, nam forma substantialis, cum sit superioris ordinis, est improporionata, vt accidenti proximè inhereat. Item, non vnitur per modum accidentalem, sed substantialem, & ideo immediate debet substantiæ vniri, qualitas vero corporea, est accidens, & per modum accidentalem vnitur, & ideo ex se proportionata est, vt possit accidenti proximè inherere: ergo, quando talis est qualitas, vt per se, & necessario in substantia supponat quantitatem, ad hoc vt mediante illa recipiatur, verisimilius est, in illa immediate recipi. Et confirmatur ex mysterio Eucharistiæ, nam in quantitate separata accidentia inherant, vt ex Theologia suppono: ergo ex natura sua apta sunt informare quantitatem, quia forma non potest suum effectum formalem exercere extra subiectum sibi proportionatum: ergo ante consecrationem illæ qualitates inherant quantitati, quia qualitas naturaliter informat subiectum sibi proportionatum, si illi coniunctum sit. Item, quia superflue fingitur noua inherens, de nouo & miraculose facta in illis qualitatibus, si iuxta rei naturam intelligi potest & præcessisse, & semper permanisse. Euidenti- orq; est hæc inductio in quibusdā accidentibus, quæ

non sunt res omnino distinctæ ab accidentibus, in quibus fundantur, sed modi eorum, vt est figura respectu quantitatis, & motus, & vbi seu præsentia- localis respectu eiusdem, & relatio (si est modus distinctus) respectu sui fundamenti. Præterea, in spiritalibus accidentibus (& eadem ratio est de materiali- bus, quæ illis proportionantur) hoc videtur certissimum, nam in primis necesse est habitus operatiuos immediate inherere in potentiis, ad quas inuandas ordinantur: quia hi habitus præbent inclinationem & facilitatem his potentiis: sed non præbent hanc facilitatem, nisi formaliter per se ipsos, ergo informat has potentias, ergo in eis proximè recipiuntur. Atque hac ratione scientia recipitur in intellectu, & species impressæ in potentia cognoscente ipsi proportionata, & sic etiam dicunt Theologi fidem esse in intellectu, & charitatem in voluntate. Atque eadem vel maior ratio est de actibus vitalibus, qui essentialiter sunt actus immanentes: vnde necesse est recipi immediate in proximo principio, à quo procedunt. Ratio vero à priori huius partis sumenda est ex subordinatione naturali talium accidentium quam ex ipsis effectibus, & naturalibus indicii inuestigamus, & non est, vnde repugnet naturæ accidentis vt sic.

Dico secundò: Vnum accidens vere potest exercere causalitatem materiale, respectu alterius sibi proportionati. Hæc assertio sequitur ex priori, nam subiectum recipiens in se formam, propriam causalitatem materiale exercet erga illam: sed vnum accidens est proximum subiectum recipiens in se aliud accidens: ergo. Secundò, quia accidens quod in alio recipitur, pendet ab eo in esse & fieri, & non, vt ab efficiente, formaliter ac præcise loquendo ex vi receptionis, quæ interdum potest re ipsa separari ab effectione, vt patet in quantitate, quæ non facit albedinem, quam in se recipit, vnde albedo non pendet ab illa, media actione, sed media vnione & inherens: pertinet ergo illa dependentia ad materiale causalitatem. Tertiò, accidens quod alteri inheret, est forma eius, vnde actus vitales dicuntur actus secundum potentiarum, quia illas ultimo actuant, & informant, & albedo denominat superficiem albam, vt informant illam: ergo è conuerso accidens recipiens aliud, exercet materiale causalitatem circa illud.

Sed quæret aliquis, cum vnum accidens causat aliud materialiter, an solum illud proximè concurrat in eo genere, vel etiam ipsum subiectum, aut aliquod aliud accidens. Respondent aliqui, quædam esse accidentia simplicia, id est, nec formaliter, nec identice composita ex variis entitatibus, vt est albedo, visio, &c. alia vero composita ex variis entitatibus, quæ compositio nunquam reperitur in accidentibus, quæ propriam habent entitatem: nam licet in eis esse possit compositio intentionis vel extensionis, hæc tamen in ordinē ad subiectum comparatur per modum simplicis entitatis: in accidentibus autem, quæ sunt modi rerum, interdum reperitur illa compositio, verbi gratia, præsentia localis panis non tantum est in quantitate, sed etiam in substantia panis, vnde integrā illa præsentia composita est ex præsentia substantiæ, & præsentia quantitatis. De prioribus ergo accidentibus, quando vnum inest substantiæ, medio alio, aiunt materiale causalitatem per solum accidens proximè exerceri, & è conuerso vnionem seu inherentiam accidentis per se & immediate terminari ad solum accidens, ad subiectum vero alterius accidentis, non nisi remote, & quasi per accidens: nam cum tale accidens, sit simplex modus, aut simplex entitas, non potest immediate vniri pluribus rebus: sic Ocham 4. quæst. 4. ait accidens simplex non posse esse, nisi in subiecto æque simplici.

At vero, quando accidens est compositum modo expli-

explicato adaequate est in subiecto composito; & ideo licet secundum unam partem sit in altero accidente, secundum aliam esse potest immediate in substantia; atque ad hunc modum dici solet, quantitatem discretam esse in multis subiectis partialiter, de quo suo loco. Atque in hac posteriori parte non est in re difficultas, quamvis esse possit quaestio de nomine, an illud sit dicendum vnum accidens, vel potius duo, cum in re sint ita distincta, vt possit vnum sine alio manere: sicut de facto destructa fuit praesentia substantiae panis, & mansit praesentia quantitatis, & potuisset etiam contrario modo fieri. Vnde non est dubium, quin illae praesentiae sint in re distinctae, & diuersarum rationum. An vero propter aliqualem vnionem dicendum sint componere vnam, nil interest ad rem praesentem, & videtur quaestio de modo loquendi.

XI. De priori autem parte maior dubitatio est, nam illud principium, quod accidens simplex in entitate sua, non possit immediate & adaequate recipi in subiecto composito, neque est certum, neque videtur necessarium. Nam in primis multi ita censent de omnibus accidentibus corporalibus, quod sint per se primo in composito substantiali, saltem quando ex vtraque parte est materiale (quae opinio ex hoc patet, quod subiectum sit compositum, & forma accidentalis sit simplex, non inuoluit repugnantiam) ergo eadem ratione esse poterit in composito accidentali. Item, interdum vnum & idem accidens, vel accidentalis modus respicit duas res distinctas, vt modus vnionis, & respicit, vel afficit rem quam vnit, & rem cui vnit: ergo similiter vna entitas accidentalis potest, per se primo respicere duas res, vt componentes vnum adaequatum subiectum, verbi gratia, materiam & quantitatem, vt componunt hoc subiectum quantum. Denique in hoc nulla apparet intrinseca repugnantia. Existimo ergo ex hoc principio non posse generaliter definiri, quando vnum accidens inest substantiae, mediante alio, an substantia ibi concurrat solum remote, vel etiam proximè, nec inuenio aliud generale principium, ex quo id possit vniuersaliter expediri.

XII. Quapropter respiciendum censeo ad naturam vniuersalem accidentis, & ad effectum formalem eius: nam si effectus formalis accidentis ob specialem naturam suam non postulat immediatum concursum materialem substantiae, verisimilius est substantiam tantum concurrere remote, & immediate solum inherere vnum accidens in alio, atque ita absolute affirmat Durandus loco supra citato. Et ratio est, quia si illa causa proxima est sufficiens, superfluum erit aliam addere. Atque hoc modo existimo albedinem & similes qualitates inherere quantitati, ita vt modus inheretiae earum in sola quantitate proxime terminetur. Cuius signum optimum est, quia sublata materia, & manente quantitate, conseruatur eadem inheretia. Neque est aliquid aliud signum, vel indicium, quod ad effectum formalem, horum accidentium amplius requiri ostendat.

XIII. At vero, si est aliquod accidens, quod ex suo speciali modo informandi requirat immediatam inheretiam, non solum ad aliquam facultatem, sed etiam ad ipsam substantiam rei, non repugnabit ita fieri. Hoc specialiter aduerto propter actus vitales, verbi gratia, intellectus, aut voluntatis, quos aliqui putant ita esse in facultatibus, vt ipsam etiam animam vel angelicam substantiam immediate attingant propter intrinsecum modum efficiendi vitales actus, & quia ita essentialiter est actus immanens, vt immediate afficiat totum principium intrinsecum, immediate in illum influens, hoc autem principium, vt hi auctores consequenter opinantur, non est sola potentia, sed ipsa etiam substantia angelica, vel animae. Quae sententia ex vi causalitatis materialis non repugnat, eius tamen veritas alibi examinanda est.

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

Atque eodem modo est probabile, quod in Theologia alicui censent, habitus per se intus, sicut simul concurrunt actiue cum potentiis ad eliciendos actus supernaturales, ita etiam concurrere materialiter ad recipiendos illos: hoc enim (si aliunde probetur necessarium, aut magis conueniente talibus actibus) non repugnat, ex eo quod potentia, & habitus sunt res distinctae, quia satis est, quod vniantur & concurrant per modum vnus integræ facultatis.

Responsio ad argumenta.

Fundamentum Gregorii non habet difficultatem: Propositio enim Aristotelis, quod accidens non accidet accidenti, intelligenda est, vt subiecto quod, in priori sensu supra declarato. Quem sensum Diuus Thomas ibi indicat. Dicit etiam posset, Aristotelem, ibi non solum agere de accidentali inheretia, sed etiam de accidentali praedicatione, qua vnum accidens omnino per accidens dicitur de alio, vt cum musicus dicitur esse albus: huiusmodi enim praedicatio non oritur ex eo, quod vnum accidat alteri, sed quod ambo in vno tertio coniungantur. At vero interdum potest accidens praedicari de accidente, non omnino per accidens, vt in hac propositione: Quantum est in loco, aut intellectu intelligit, Appetitum amat, & in his non repugnat accidens inesse accidenti, modo superius exposto, & in eodem sensu non repugnabit accidens accidere accidenti, non mere per accidens, sed propter aliquem ordinem per se, quem inter se habeant, quo etiam modo superficies dicitur alba, & sic de aliis. Ad rationem respondetur non repugnare, quod res, quae est forma respectu vnus, sit potentia receptiua respectu alterius: quod patet in anima rationali, & in qualibet potentia passiva accidentali, & ex dictis in sectione prima satis clarum est, neque hic occurrit noua difficultas.

DISPUTATIO XV.

De causa formali substantiali.

Quoniam causa materialis & formalis mutuam habitudinem inter se dicunt, ideo eadem methodo, qua de materia differuimus, dicemus prius de forma substantiali, & postea de accidentali, nam quae de forma in communi desiderari poterat, vel tacta sunt in Disputatione de causis in communi, vel explicabuntur distinctius in singulis membris, quae in illa ratione communi solum analogice conueniunt. Tractando autem de substantiali forma, complebimur ea quae de materia prima in hunc locum remissimus, propter intrinsecam connexionem inter ipsam & formam. Supponendum est autem hic non esse sermonem de forma extrinseca, quae exemplarem vocant, de qua infra dicemus, quia vt sic magis habet rationem efficientis, quam formae. Neque etiam de forma separata, vt solet natura Angelica, aut immaterialis nominari, non propter causalitatem, sed propter actualitatem seu pulchritudinem: sed agimus de sola forma informante seu recepta in materia, quia illa est quae propriam, & specialem habet rationem causae. Rursus vero diuidi solet forma in Physicam, & Metaphysicam: prior est, quae veram & realem causalitatem formae exercet, & ideo de illa principaliter dicendum est. Quamuis enim Physica forma dicatur, vel quia naturae rei principaliter constituit, vel quia per motum physicum principaliter inuestigatur, priusque in scientia Physica consideratur, non tamen est extra Metaphysicam considerationem, tum quia ratio formae communis est & abstracta, tum etiam quia forma constituit essentiam, tum

De deni-